

Economisch Weekblad

voor Nederlandsch-Indië

Orgaan van het Departement van Economische Zaken met medewerking van Hoofden van Departementen, Diensten en Bedrijven, alsmede van niet-ambtelijke personen en organisaties.

8e Jaargang

6 JANUARI 1939

No. 1

Financieel Weekoverzicht.

De ontwikkeling der beurzen in de afgelopen week geeft in zooverre aanleiding tot commentaar, dat, alhoewel de omvang der zaken zeer gering was, de stemming tot en met den laatsten beursdag in het oude jaar zoowel op de goederen- als op de effectenmarkten optimistisch was. Op de New Yorksche beurs ontwikkelde zich zelfs een haussestemming, waardoor onder ruimen handel de koersen op een belangrijk hooger niveau aanlandden. Alhoewel de grondtoon der markt op den eersten beursdag in het nieuwe jaar vast bleef, werd de stijgende lijn niet voortgezet. De stemming was terughoudend met fractioneele koersreacties. Wallstreet wacht thans met spanning de redevoering van den President af, welke op 4 Januari zal worden uitgesproken. Bij de vaste marktstemming in de afgelopen week traden in het bijzonder Spoorwegaandeelen op den voorgrond, in verband met het feit, dat het herstelprogramma voor de Spoorwegen in het algemeen een gunstigen indruk in financieele- en beurskringen heeft gemaakt. Dit programma omvat o.m. het voorstel, om de controle der Regeering op de tarievenpolitiek der Spoorwegen in zooverre prijs te geven, dat de Maatschappijen voortaan zonder inmenging der Regeering hare tarieven kunnen vaststellen. Wij brengen in dit verband in herinnering, dat de Maatschappijen destijds een tariefsverhoging van 15% wenschten door te voeren, waartegenover de Regeering slechts een percentage van 5% heeft toegestaan. Voorts verwacht men, dat op zeer korten termijn besloten zal worden tot het verstrekken van leeningen door de Reconstruction Finance Corporation voor de aanschaffing van nieuw materiaal en onderhoudswerkzaamheden, overeenkomstig het Wheeler-schema, hetwelk voorziet in credieten voor deze doeleinden tot een maximum van 500 miljoen dollars. De stroom van optimistisch nieuws vond tenslotte haar besluit in de verklaring van den afgetreden Minister van Handel, Roper, dat naar zijn overtuiging het bedrijfsleven in 1939 verder zal verbeteren.

Intusschen was de stemming op den eersten beursdag van het jaar te Amsterdam in afwachting van het verdere verloop van de New Yorksche beurs prijshoudend, waarbij het niveau van den laatsten beursdag in het oude jaar kon worden gehandhaafd. De beleggingsmarkt was evenwel iets lager voor Staatsleeningen, niettegenstaande het feit, dat als regel in het begin van het jaar groote bedragen voor belegging beschikbaar zijn.

Men is geneigd verband te zoeken tusschen de zwakke houding van staatsfondsen en de aangekondigde uitgifte van een 100-miljoen 3½% guldenleening der Bataafsche Petroleum Maatschappij, in dien zin, dat reeds thans door verkoop van Staatspapier middelen voor deelname aan de emissie worden gemaakt, hetgeen een druk op Staatspapier zou hebben uitgeoefend. Gemeld wordt, dat de leening — waarop de inschrijving 12 Januari a.s. zal worden geopend — een looptijd zal hebben van 25 jaar bij een uitgiftekoers van 100½%. De animo voor deze emissie is, naar verluidt, zeer groot, zoodat het succes der uitgifte bij voorbaat verzekerd schijnt te zijn. Wat betreft de buitenlandsche afdeeling, zoo zette de sensationele stijging van Fransche Staatsleeningen zich nog verder voort. De Fransche Regeering beraamt maatregelen tot omvangrijke conversie-operaties voor wat betreft in buitenlandsche valuta luidende leeningen. De conversie der 7% door den Franschen Staat gegarandeerde Marokkaansche Spoorwegleening in een 5% leening was blijkbaar bedoeld als eerste proefneming in deze richting. De emissie (circa f 17 miljoen) was een buitengewoon groot succes. De vrije inschrijvingen werden slechts voor een gering gedeelte toegewezen, terwijl de obligaties reeds dadelijk boven den koers van inschrijving werden verhandeld. Men verwacht, dat de eerstvolgende emissies van het 4% rentetype zullen zijn, met een uitgiftekoers van iets beneden pari. De in het buitenland genoteerde voor conversie in aanmerking komende leeningen bereikten op grond van deze verwachting vrijwel alle den parikoers. De handel in aandelen was voor wat betreft de Nederlandsche fondsen van minimalen omvang, waarop ongetwijfeld het feit, dat de belangrijke Europeesche beurscentra waren gesloten, van invloed zal zijn geweest. Slechts een uitzondering vormden aandelen Koninklijke Olie, welke door goede vraag tot 325 (30/12 — 320) konden verbeteren. Voor de goede orde vermelden wij, dat volgens Amerikaansche berichten de Koninklijke Olie haar belangensfeer in Venezuela heeft uitgebreid door deelname in de helft van het kapitaal der Mene Grande Oil Company, waarmede \$ 50 miljoen zou zijn gemoeid.

Suikeraandeelen waren ongeanimeerd, niettegenstaande het feit, dat de ontwikkeling van de Londensche Suikermarkt ook in het nieuwe jaar nog altijd alleszins bevredigend is en de directe vooruitzichten gunstig

worden beoordeeld. Aandeelen Handelsvereniging Amsterdam brokkelden af tot 467 (30/12 — 473), terwijl de incurante soorten moeilijk te plaatsen waren. Rubberaandeelen openden prijshoudend onder leiding van Amsterdam Rubber. De gepubliceerde jaarcijfers van Amstar Rubber maakten — hoewel uiteraard de doorsneeprijzen lager zijn uitgevallen dan in 1937 — een goeden indruk. Ook voor de incurante aandeelen was de stemming prijshoudend. Voor de overige Cultuur-aandeelen was de grondtoon vast; tabakken openden zeer vast en hoewel de aanvankelijke koerswinst niet geheel kon worden gehandhaafd, werden tegen het sluiten der beurs in het algemeen hogere koersen genoteerd. Voor thee-aandeelen bestond ook in het nieuwe jaar praktisch geen belangstelling, waardoor voor de meeste fondsen zelfs geen afdoening tot stand kwam. De verwachting, dat de financiële uitkomsten der meeste ondernemingen, alhoewel minder gunstig dan in het jaar 1937, over het afgelopen jaar over het algemeen bevredigend zullen zijn, heeft op de koersontwikkeling der thee-aandeelen geen zichtbaren invloed. Het verloop der laatste theeveiling op 15 December j.l. was minder gunstig. Op dien datum werd de laagste doorsneeprijs van het jaar, t.w. 46 cent, geregistreerd tegen een gemiddelde van $50\frac{3}{4}$ voor het geheele jaar 1938. Dit cijfer, hoewel iets minder dan 1937, maakt tegenover de gemiddelden der laatste jaren een zeer behoorlijk figuur. Een ongunstige factor, waaraan de beurs blijkbaar meer aandacht schenkt, is de ontwikkeling der voorraadpositie te Londen. Begin December bedroeg deze 221 miljoen lbs. tegen 198 miljoen lbs. op hetzelfde tijdstip van het vorige jaar.

Op de valutamarkt was de stemming wederom zwak-

ker voor het pond sterling, hetwelk op 2 dezer te Amsterdam op $852\frac{1}{8}$ (30/12 — $855\frac{7}{16}$) sloot. Ook ten opzichte van den dollar noteerde het devies wederom flauw op $463\frac{7}{8}$ (30/12 — $465\frac{1}{4}$). Het disagio voor 3-maands levering bedraagt thans circa $4\frac{1}{2}$ cent, waarmee wel duidelijk de sombere verwachtingen van den handel voor de naaste toekomst van het devies worden uitgedrukt. De door het Britsche Egalisatiefonds gepubliceerde cijfers toonen den omvang aan der goudverliezen, tengevolge der sterlingdepressie in de afgelopen 6 maanden. Dat deze ontwikkeling de Britsche Regeering bezorgd maakt, blijkt uit den door den Minister van Financiën aangekondigde maatregel, dat de in Februari 1938 ingestelde verzachting van het embargo op buitenlandse leeningen wederom zal worden ingetrokken, waardoor men de pressie op het pond sterling beoogt te verminderen. Het behoeft geen betoog, dat deze maatregel de onzekerheid en het wantrouwen tegen het pond nog heeft doen toenemen, al zou uit den maatregel zelve de conclusie kunnen worden getrokken, dat de Regeering, althans voor de naaste toekomst, een verder belangrijk afglijden der valuta wenscht tegen te gaan.

Het herstel van den Franschen franc zette verder door. Het devies noteerde op 2 dezer te Londen 176.73 (30/12 — 176.84) en te Amsterdam 4,83 (4,82). Op termijn werden francs met een licht agio verhandeld. Ten opzichte van den gulden blijft de dollar zich om het oude niveau van 184 ($183\frac{7}{8}$) bewegen. Ook voor deze valuta werd een agio voor termijnlevering genoteerd.

H.

Batavia, 3 Januari 1939.

Uit het Moederland.

Een klein berichtje, dezer dagen in de Nederlandsche pers verschenen, deelde mede, dat de bij het „beleggingsfront”¹⁾ aangesloten instellingen niet zullen deelnemen aan de inschrijving op de leening Haarlem, aangezien de voorwaarden daarvan niet voldoen aan de richtsnoeren van het gesloten accord. Dit bericht, simpel van vorm, doch belangrijk van strekking en reeds door vele van soortgelijken aard voorafgegaan, wijst er op, dat in den toestand van de Nederlandsche geld- en kapitaalmarkt nog steeds niet een zoodanige wijziging ten goede is gekomen, dat het beleggingsfront zou meenen zijn ingrijpen in de verhoudingen dezer markten te kunnen staken. De geldruimte in Nederland blijft daarvoor te groot. De jongste weekstaat van de Nederlandsche Bank noemt als „rekening-courantsaldi van anderen” een bedrag van f 697.000.000. Hoewel deze als indicator voor de geldruimte belangrijke post, welke in den loop van dit jaar de recordhoogte van f 845.000.000 had bereikt, aanzienlijk gedaald is en in de eerste week van deze maand — hoofdzakelijk tengevolge van het Mendelssohn-crediet ad

f 100.000.000 aan Frankrijk — van f 750.000.000 zakte tot f 687.000.000, zij zou toch nog altijd een drukkende uitwerking op de kapitaalsrente laten gevoelen, hoewel niet bekend is, welk deel tot de kapitaalmarkt moet worden gerekend en welk deel tot de eigenlijke geldmarkt²⁾. Het is een feit, dat na de oprichting van het beleggingsfront — in den aanvang van 1938 — de rentedaling op eerstgenoemde ongeveer tot staan kwam. Aannemelijk is ook, dat aan de activiteit van dit front, in den zin van niet inschrijven op emissies beneden een bepaald rentetype, grootendeels de weergekeerde kalme stemming op de kapitaalmarkt te danken is geweest, welke sinds de devaluatie van den gulden wel zeer verstoord was geworden. Het was deze devaluatie, die onmiddellijk een golf van conversies — ook in Ned.-Indië — in het leven riep op grond van de verwachte opgaande conjunctuur en de daarmee gepaard gaande tendenz tot rentestijging. Wat overdreven haastig zijn vele instanties destijds daarmee wel geweest. De conjunctuursverbetering trad inderdaad in, doch de tendenz tot stijging der rente kwam niet tot uiting. De vraag naar kapitaal voor de conversieleeningen had uiteraard geen drainage van de kapitaalmarkt tot gevolg. Deze bleef even ruim daardoor, terwijl het bedrijfsleven ook geen directe behoefte aan nieuw kapitaal toonde, daar het voorshands nog over een overmaat aan productiecapa-

1) Nadere mededeelingen inzake dit „front” zijn te vinden o.m. in het E.W. van 8 April 1938.

2) Tot de kapitaalmarkt rekent men het lang crediet, tot de geldmarkt het kort crediet, waarbij als grens de termijn van 1 jaar pleegt te worden aangenomen.

citeit beschikte en derhalve voor expansie nog geen aanleiding was. Aldus bewerkte de hausse — inplaats van een inkrimping — eerder een geldverruiming en een tendenz tot rentedaling. Dat deze daling — nadat de hausse reeds weer in het tegendeel was verkeerd — niet nog verder is gegaan, mag voor een grooter of kleiner deel het werk van het beleggingsfront worden genoemd. Voor groote groepen Nederlandsche beleggers en vooral voor hen, voor wie een bescheiden kapitaalje de bestaansbron vormt, was dat een groote opluchting. Dat genoemd front door het „kunstmatig” hooghouden van den rentestand belemmerend zou werken op een verbetering in de conjunctuur, kan kwalijk worden volgehouden. De ervaring leert, dat in een depressieperiode van een lagere rente weinig stimulans uitgaat op het bedrijfsleven, evenmin als dit zich door een hoogere rente in een haussetijdperk laat breidelen in zijn expansielust. Intusschen meldt een nader bericht, dat de bovengenoemde leening Haarlem, rentende $2\frac{1}{2}\%$, uitgiftekoers $100\frac{3}{8}$, zoodanig overteekend is, dat bij de toewijzingen een belangrijke reductie zal moeten worden toegepast. Weliswaar betreft het hier slechts een bedrag van f 2.055.000 met een korten looptijd der obligatiën van uiterlijk 10 jaren, doch niettemin is de overteekening als een nederlaag voor het beleggingsfront te beschouwen. Afgewacht dient nu te worden, in hoeverre andere gemeenten in dit resultaat een reden zullen gaan zien, om ook een beroep op de kapitaalmarkt te gaan doen onder soortgelijke voorwaarden als die, welke voor de leening Haarlem golden en of misschien een nieuwe conversiebeweging kan ontstaan naar een nog lager rentetype, dan het thans door het beleggingsfront als redelijk aangemerkt niveau van $3\frac{1}{2}$ (voor leeningen met langen looptijd). Dit front moge door een bepaald gedeelte van de te zijner beschikking staande gelden onbelegd te laten onmiskenbaar succes hebben gehad in het streven tot handhaving van de rente op het peil van $3-3\frac{1}{2}\%$, het is daarbij aan grenzen gebonden en omvat bovendien slechts een deel — zij het een aanzienlijk deel — der kapitaalmarkt. Ook de particuliere en andere beleggers moeten emplooi vinden voor hun overtollige middelen en zij zullen — hoezeer ook met het streven van het beleggingsfront sympathiseerende — tenslotte een lager rentetype moeten aanvaarden. Vooral bij leeningen van geringen omvang bleek de macht van het front meermalen ontoereikend. Op dezelfde wijze als de prijs van een goed, gehoorzaamt de beweging van de kapitaalsrente aan zekere economische wetten en een deel der middelen aan de kapitaalmarkt onttrekken vermag een verdere daling der rente te voorkomen, doch de vraag daarbij is, hoever het „front” daarmede — met het oog op de rentabiliteit van zijn leden — mag gaan en of de andere groepen geldgevers voldoende wilig zijn en over voldoende middelen beschikken om emissies toch nog te doen slagen. Indien de geldruimte blijft aanhouden, zal de druk daarvan op de kapitaalsrente voortdurend toenemen. Vooral particuliere beleggers mogen in den beginne een sterke neiging hebben om hun geld liever practisch renteloos te laten dan in te schrijven op een leening van een volgens hun opvatting te laag rentetype; deze neiging verdwijnt gewoonlijk wel na korteren of langeren tijd. Een mensch went nu eenmaal aan alles en dus ook aan een lagere rente, zoodat hetgeen eerst als onaanvaardbaar geldt, tenslotte toch aannemelijk wordt. Hoe dit overigens ook zij, het

succes van de Haarlemsche leening wijst nog geenszins in de richting van een stijgend renteniveau; de druk op het door het beleggersfront aanvaarde rentepeil blijft onverminderd voortduren, zoodat een tegemoetkoming daaraan van die zijde bij overigens gelijkblijvende omstandigheden niet uitgesloten behoeft te worden beschouwd. Daarmede zou in Nederland het renteniveau van de laatste jaren der vorige eeuw — zijnde 3% — wederom worden bereikt.

Het ligt voor de hand, dat de lage rentestand op de kapitaalmarkt der laatste jaren vele beleggers heeft doen omzien naar betere rendementsmogelijkheden dan Overheidsobligatiën konden geven. Doch naar welke richting zij zich ook mogen hebben gewend, overal zullen zij op bijzondere moeilijkheden zijn gestuit. Overheveling naar de geldmarkt met zijn renten van fracties van één procent kon uiteraard geen oplossing brengen. De aandelenmarkt heeft hare aantrekkelijkheid sinds de ineensstorting in de laatste maanden van 1937 vrijwel verloren. De hypotheekmarkt is voor den particulieren belegger — vooral den kleineren — niet gemakkelijk te bereiken, tenzij tegen een rente, die al niet veel meer boven den bestaanden algemeenen rentevoet ligt. De verzekeringsmaatschappijen zijn op deze markt naast de hypotheekbanken een groote rol gaan spelen. Zoo werden het vooral de onroerende goederen — grond en huizen — welke een grooter deel van de beleggersaandacht tot zich gingen trekken, zoolvel van den particulieren belegger als van levensverzekeringsmaatschappijen e.a. Ook andere overwegingen hebben daartoe natuurlijk medegewerkt.

Wat de grondprijzen in Nederland betreft, deze zijn sinds 1936 zeer belangrijk gestegen, mede tengevolge van de grotere vraag naar grond als beleggingsobject. Aan het onlangs verschenen „Verslag van de Directie van den Landbouw over den Economischen Toestand van den Landbouw in 1937” mogen daaromtrent de volgende cijfers worden ontleend:

Gemiddelde prijs per ha.

	1936	1937
Zeelei met akkerbouw en gemengd bedrijf.	f 1.777	f 2.090
Weidestrekten.	„ 1.549	„ 1.877
Zandgronden.	„ 1.276	„ 1.653

Deze te constateeren stijging zette zich in 1938 voort en was niet alleen een gevolg van de grotere vraag van beleggerszijde, doch tevens van het bij verpachting tegen elkaar opbieden der toekomstige pachters, die daartoe op hun beurt weer in staat werden gesteld door de bestaande steunregeling van landbouw en veeteelt. Aldus is een toestand ontstaan, waarbij de natuurlijke factor, namelijk de stijging der productenprijzen, welke in normale omstandigheden als gangmaakster in het economische leven pleegt op te treden, slechts een ondergeschikte rol heeft gespeeld. Dit is een situatie, welke ongetwijfeld gevaren in zich bergt en thans zoolwel bij aankoop van gronden als bij verstrekking van hypotheeken in aanmerking behoort te worden genomen. Hij, die destijds landelijken grond kocht als beleggingsobject, o.m. om aan de lager wordende obligatierente te ontkomen, moge wellicht een niet veel hooger rende

ment hebben gekregen, indien hij althans oog had voor de belangen van zijn pachters; zijn eigendom zou hem thans bij realisatie in ieder geval een niet onbelangrijke kapitaalswinst kunnen verschaffen.

Evenals grond verheugen huizen zich reeds eenige jaren in een vergroote belangstelling van beleggerszijde. Uiteraard zijn hierdoor de huizenprijzen gestegen, doch ook thans nog laten deze zich over het algemeen berekenen door de jaarlijksche bruto-huuropbrengst tegen $\pm 8\%$ te kapitaliseeren; bij wat oudere huizen zelfs tegen 9 à 10%, waardoor gemakkelijk een netto-rendement van 5% verzekerd is. Daarin zit voor velen derhalve een mogelijkheid om hun kapitaalsinkomen te houden op het peil, waarop het lange jaren gestaan heeft, namelijk op 5%. Op dat percentage is men ingesteld. Zonder schokken te brengen in het dagelijksch bestaan van zeer velen is het niet te verminderen. In de oogen van velen is 5% een nog altijd billijke rente, waaraan zij zullen trachten vast te houden.³⁾ Velen kwamen aldus van het rustige „couponnetjes knippen” tot de meer zorgen vereischende en ook meer risico's gevende exploitatie van huizen. Het inkomen kon daardoor op peil blijven of zelfs worden verhoogd, doch het niet denkbeeldige gevaar bestaat, dat aan de waardevermindering der huizen te weinig aandacht wordt besteed en dienovereenkomstig te geringe afschrijvingen plaats vinden. De Nederlandsche fiscus geeft hierbij het slechte voorbeeld, door wel bij de berekening van het inkomen uit huizenbezit redelijke onderhoudskosten, doch geen afschrijving in aanmerking te nemen. Dit inkomen wordt daardoor zwaarder belast dan ander inkomen, hetgeen als een onbillijkheid, althans als een principieele onjuistheid in de fiscale politiek van het Moederland mag worden aangemerkt, welke tot kapitaalsintering kan leiden⁴⁾. Dit feit heeft intusschen de grootere belangstelling van beleggerszijde voor huizen niet gekeerd. Tenslotte hebben vooral stedelijke gronden

op den langen duur de neiging tot waardestijging, waardoor de waardevermindering der opstallen dikwijls kan worden gecompenseerd of overtroffen.

In den laatsten tijd heeft in Nederland een nieuwe beleggingsvorm groote aandacht getrokken, namelijk de z.g. depôtfractiebewijzen, welke worden uitgegeven door beleggingsmaatschappijen, die voor de opbrengst daarvan een effectenportefeuille samenstellen. Het doel is om door een gevarieerde samenstelling der portefeuilles tot een zoo groot mogelijke risicoverdeeling te komen en aldus tot stabielere rente-uitkeeringen. Het gaat niet aan in het bestek van dit artikel verder op deze depôtfractiebewijzen in te gaan, waarover zoo langzamerhand trouwens reeds heel wat is geschreven. De vorm is geenszins nieuw, doch pas in 1938 kwam een groot aantal in Nederland aan de markt, waarvoor in de prijscourant van de Vereeniging voor den Effectenhandel zelfs een nieuwe rubriek werd geopend. De pennen, die over deze bewijzen schreven, zijn nog steeds niet tot rust gekomen. Voor- en nadeelen, economische en juridische bezwaren en moeilijkheden worden nog steeds breedvoerig uitgemeten. Momenteel is de stemming van het publiek ertegenover nog vrij gunstig, doch de groote animo van het begin is reeds aanmerkelijk geluwd, hetgeen bij den stroom van introducties, welke de beurs dit jaar had te verwerken, niet verwonderlijk is. Of de gunstige stemming ook zal blijven, indien de conjunctuur weer eens duidelijke bewijzen van opgaande beweging zou gaan vertoonen, moet worden afgewacht.

C. N. DE BOER.

's-Gravenhage, 23 December 1938.

3) Voor uitvoerige beschouwingen over het vraagstuk van de rente moge worden verwezen naar de prae-adviezen, uitgebracht op, en de discussies, gevoerd in de jongste vergadering van de „Vereeniging voor Staathuishoudkunde en Statistiek”.

4) Zie over afschrijving op huizenbezit o.m. „Economisch Statistische Berichten” van 26 October en 23 November j.l.

Het eiland Madagascar (I).

(Eenige staatkundige en economische gegevens.)

I. Algemeen gedeelte.

Ligging en structuur.

Het eiland Madagascar is gelegen in den Indischen Oceaan op het Zuidelijk halfmond tusschen $11^{\circ}57'$ en $25^{\circ}38'$ Zuiderbreedte en $40^{\circ}51'$ en $48^{\circ}7'$ Oosterlengte, terwijl het van de kust van Afrika is gescheiden door het Kanaal van Mozambique, hetwelk een gemiddelde breedte heeft van ongeveer 400 km. De grootste lengte van het eiland — van Cap d'Ambre in het Noorden tot Cap Ste. Marie in het Zuiden — bedraagt 1.580 km, terwijl de grootste breedte — van Tambohorano aan de Westkust tot Foulpointe aan de Oostkust — een afstand van 580 km bedraagt.

De totale oppervlakte van het „Grande Ile” beslaat ruim 627.000 vierkante km, hetgeen iets grooter is dan Frankrijk, België en Nederland tezamen, terwijl slechts Nieuw-Guinea en Borneo grootere eilanden zijn.

Staatkundig behooren tot het eiland Madagascar nog verschillende kleinere eilanden en eilandengroepen, waarvan als de voornaamste genoemd worden:

- de Comoren-archipel*, ten Noord-Westen van Madagascar gelegen en bestaande uit de eilanden: Mayotte (360 km²), Anjouan (390 km²), Mohéli (230 km²) en La Grande Comore (1.200 km²);
- Nosy Bé*, op 8 km van de Noord-Westkust gelegen, beslaat een oppervlakte van 293 km²;
- Sainte Marie* (165 km²) is gelegen aan de Oostkust, waarvan het gescheiden is door een kanaal, hetwelk op het smalste punt ongeveer 4 km breed is.

Van de overige minder belangrijke eilanden kunnen nog genoemd worden:

Les Iles Glorieuses, tusschen Mayotte en Cap d'Ambre gelegen, *Nosy Komba* en de *Iles Leven* aan de Noord-westkust, *Europa* en *Juan de Nova* in het Kanaal van Mozambique, *Nosy Vé* aan de Westkust bij Tuléar, en de groep ten Zuiden van Madagascar, uitmakende de *Kerguelen-archipel*, waarvan de voornaamste eilanden zijn: *Kerguelen*, *St. Paul*, *Amsterdam*, *Marion* en *Crozet*.

Het voornaamste kenmerk van de structuur van het „Grande Ile” is de aanwezigheid van een uitgestrekt

centraal hoogland, in hoogte varierend tusschen 800 en 1.500 m, waarin bergtoppen voorkomen, welke een hoogte van meer dan 2.500 m bereiken. De grootste lengte Noord-Zuid van dit hoogland bedraagt ca. 800

km, terwijl de breedte op ongeveer 400 km kan worden gesteld. De voornaamste berglanden op het plateau zijn het Tsaratanana-gebergte in het Noorden, het Ankaratra-massief in het centrum, l'Andringitra Zuidelijk

daarvan en het Vohimainty-gebergte in het uiterste Zuiden van het eiland. Deze vier hooggebergten bevinden zich alle in één keten van Noord naar Zuid aan de Oostzijde van Madagascar gelegen. Het plateau daalt daar naar de Oostkust steil af, terwijl het niveau naar de Westkust een meer geleidelijke daling vertoont.

De loop der rivieren is hoofdzakelijk in Oostelijke en Westelijke richting, waarbij het eerdergenoemde bergmassief aan de Oostzijde van het eiland de waterscheiding vormt. Aan de Westzijde bereiken de rivieren dan ook een grootere lengte dan in het Oosten.

De voornaamste rivieren, welke aan de Oostkust van het eiland uitmonden, zijn de Mangoro en de Mananara, terwijl van de secundaire rivieren kunnen worden genoemd: de Manambato, Maningory, Onibe, Ivondrona, Iaroka, Mananjary, Faraony, Matitanana, Manampatrana en Manampanihy. Deze rivieren zijn betrekkelijk kort, vertoonen in den bovenloop veel stroomversnellingen en watervallen, doch vormen in den benedenloop breede ondiepe, voor platte booten bevaarbare lagunen, welke onderling door kanalen verbonden zijn en gewoonlijk door zandbanken van de zee zijn gescheiden.

De aan de Westkust uitmondende rivieren volgen meestal eerst een grilligen weg door het hoogland en vormen zich tot breede rivieren zoodra ze dicht bij de monding komen, waar veelal uitgebreide delta's worden gevormd. De voornaamste der in Westelijke richting stroomende rivieren zijn: de Sofia, Betsiboka (uitmondende bij Majunga), Tsirobohina, Mangoky, (de langste rivier van Madagascar) en de Onilahy. Minder belangrijke rivieren zijn: de Ifasy, Sambirano, Mahajamba, Manambolo, Morondava, Fiherenana (uitmondend bij Tuléar), Linta, Menarandra en de Mandrare. Op het plateau komen eenige meren voor, waarvan de grootste zijn: Alaotra en Itasy.

De kust van het eiland beslaat een lengte van ongeveer 5.000 km en is in het Noorden zeer rotsig, met daarvoor gelegen eilanden en diep ingesneden bochten. Zuidelijker langs de Oostkust treft men een duinenreeks aan, terwijl koraalbanken veelal de kust beschermen, hetgeen echter tevens de scheepvaart aldaar bemoeilijkt. De kust daalt steil af, zoodat schepen als regel dicht bij het land kunnen ankeren. De Zuidkust is zeer onherbergzaam en komen daar weinig geschikte havens voor. Aan de Westkust vormen de rivieren als regel delta's, welke voortdurend naar zee uitgroeien. Deze kust is vlak en vormt verschillende baaien, waar ankerplaats voor schepen kan worden gevonden.

Klimaat.

Van April tot November staat voor Madagascar de zon in het Noorden, waardoor het klimaat gedurende dien tijd betrekkelijk koel is. De wind waait dan gewoonlijk uit het Oosten en de uit den Indischen Oceaan komende wolken slaan gewoonlijk neer zoodra ze de kust bereiken, waardoor de Oostkuststreken een zeer hoogen regenval hebben, welke afneemt naar het binnenland (het hooge plateau) en bijna niet wordt ondervonden in het Westelijke deel van het eiland, terwijl het Zuiden geheel van dezen neerslag blijft verstoken. Het Noordelijke gedeelte van het eiland daarentegen ondervindt bijna denzelfden neerslag als de Oostkust.

Tusschen November en April gaat de zon tweemaal door het Zenith van het eiland en wordt het warme

seizoen ondervonden. Het eiland bevindt zich dan in een tijd van lagen druk, en wordt bezocht door warmtegolven en cyclonen, welke laatste groote schade kunnen toebrengen, zooals in 1927, toen b.v. de plaats Tamatave voor een groot gedeelte werd vernield. Ook het gewas kan door de cyclonen zwaar beschadigd worden, waarvan o.a. de koffie- en de kruidnagelcultuur menigmaal last hebben ondervonden.

Door de verschillende genoemde klimatologische omstandigheden kan het eiland worden onderverdeeld in een vijftal klimaten met uitgesproken karakteristieken.

- a. De Oostkust met een gemiddelde jaartemperatuur van $24^{\circ}1$ C., gemiddelde regenval 3,28 m gedurende 180 dagen;
- b. het Centrale Plateau, gemiddelde temperatuur $18^{\circ}1$ C., regenval 1,28 m in 92 dagen;
- c. de Noordpunt, gemiddelde temperatuur 26° C., regenval 2,89 m in 116 dagen;
- d. de Westkust, gemiddelde temperatuur $26^{\circ}6$ C., regenval 1,28 in 62 dagen;
- e. de Zuidpunt, gemiddelde temperatuur $25^{\circ}2$ C., regenval 0,37 m in 27 dagen.

Flora.

Het eiland Madagascar moet in vroeger eeuwen geheel bedekt zijn geweest met wouden, welke echter door ondeskundig kappen en door verbranden sterk zijn ingekrompen. De Oostkust vertoont al dicht langs de zee een tropische vegetatie, welke dieper het binnenland in van aanzien verandert. Op de Oostelijke hellingen van het groote bergmassief vindt men bijna langs de geheele lengte van de kust oerwouden, waarin o.a. pallisanderhout, ebbenhout, ijzerhout, etc. worden aangetroffen. Op het hoogland is door de ontbossing veel grond-erosie opgetreden en ter bestrijding hiervan zijn gedurende de laatste jaren aanplantingen van accacia en eucalyptus aangelegd. Langs de Westkust worden veel mangroven aangetroffen. Het Zuiden is een groote steppenvlakte met haast geen boomgroei.

Langs alle kusten treft men tropische vruchtboomen aan, zooals: papaja, klapper, manga, pisang, terwijl er ook ananas groeit en citrusvruchten in verschillende variëteiten. Op het hoogland worden met succes Europeesche groenten en vruchten gekweekt.

Fauna.

Groot wild wordt op Madagascar zoo goed als niet aangetroffen. Leeuwen, olifanten, tijgers, etc. zijn er onbekend. Wel vindt men in alle kuststreken veel krokodillen in de rivieren.

Daarentegen is er een zeer uitgebreide veestapel in het eiland, bestaande vooral uit ossen en koeien van het zebu-type, varkens, geiten en schapen. Paarden kwamen in het eiland oorspronkelijk niet voor en de geïmporteerde dieren gedijen er niet zeer goed. Visch komt overvloedig en in vele variëteiten voor in de zee en de rivieren.

Bevolking.

Volgens de laatstbekende telling in 1931 bedroeg de bevolking van Madagascar:

Franschen in Frankrijk geboren	14.639
" " de kolonie "	8.437
Vreemdelingen	2.555
Halfbloeden	2.211
Hindoe's	7.801
Chineezzen	2.225
Afrikanen	879
Malgaches	3.663.023
Totaal	3.701.770

Inmiddels kan worden aangenomen, dat de tegenwoordige bevolking om en bij de 4.000.000 zal belooopen.

De hoofdstad Tananarive (of Antananarivo), op het hooge plateau gelegen (ca. 1.400 m), telt ongeveer 100.000 zielen, waarvan 7.000 Europeanen; Majunga, de voornaamste havenplaats aan de Noordkust 22.000, Diégo Suarez in het uiterste Noorden 13.000, Tamatave, de belangrijkste haven aan de Oostkust 16.000 en Fianarantsoa in het binnenland gelegen ten Zuiden van Tananarive 13.000.

De inheemsche bevolking, die zich zelf „Malagassi” (Fransch: „Malgaches”) noemt, bestaat uit verschillende stammen, die zich onderling vermengd hebben, en waaronder voorts veel invloed van Arabieren, Britsch-Indiërs, Swaheli's en Maleiers te onderkennen valt.

Aan de Westzijde vindt men den stam der „Sakalava” (± 215.000), welke in type het meest overeenkomt met de Afrikaansche Kaffers. Het is een donkerkleurig, krachtig gebouwd volk, met wollig zwart kroeshaar, dat vooral veeteelt beoefent.

Aan de Oostkust vindt men verschillende stammen, die sterk met Maleiers verwant zijn, een olijfkleurig, goed gebouwd volk met sluk of kroeshaar. De meest bekende stam hiervan behoort tot de „Betsimisaraka” (± 450.000). In deze streken wordt hoofdzakelijk landbouw uitgeoefend en de cultuur van tropische gewassen.

Op het hooge plateau vindt men een drietal der oorspronkelijke stammen, waarvan de Hova's (Merina) het meest bekend zijn (ruim 900.000). Zij hebben een veel hogere ontwikkeling dan de eerdergenoemde stammen aan Oost- en Westkust en nemen het gemakkelijkst Europeesche zeden en gewoonten over. De hoofdplaats Tananarive ligt in het Hova-gebied. Zuidelijk daarvan treft men aan de „Betsileo” (500.000) en de „Bara” (185.000). De Hova en de Betsileo leggen zich behalve op den landbouw ook toe op kunstnijverheid, waarin zij zeer goede resultaten bereikt hebben.

In het Noordelijke gedeelte van het eiland, langs de kust, vindt men een zeer grooten invloed van Britsch-Indiërs en Swaheli's, welke ook op de Comoren-eilanden duidelijk te constateeren valt. Deze bevolking legt zich hoofdzakelijk toe op landbouw, terwijl ook de zeevaart en vischvangst veel worden uitgeoefend.

De taal der inheemsche bevolking is het Malagassi (Malgache), dat tot den Maleischen taalstam behoort en over het geheele eiland gesproken wordt.

Historisch overzicht.

In het jaar 1500 werd de Oostkust van Madagascar voor het eerst gezien door den Portugeeschen ontdekkingsreiziger Diégo Dias, doch het duurde tot 1642 eer de toenmalige Fransche koning Louis XIII voor het eerst officieel bezit van het eiland liet nemen, waarbij uitgegaan werd van het aan de Oostkust gelegen eiland

Sainte Marie, hetwelk reeds eerder door de Franschen bezet was.

In het begin der 19e eeuw breidde de Hova-koning Radama I zijn macht ook naar de kust uit, waarbij verschillende gevechten met de Fransche bezettingen plaats hadden. Deze oorlogstoestand met de Hova's is blijven bestaan tot 1895, toen een Fransche expeditie Tananarive bezette en de Hova-koningin het protectoraat van Frankrijk aanvaarde. In 1897 werd Generaal Gallieni benoemd als eerste Gouverneur-Generaal, en de Hova-koningin in ballingschap gezonden naar Réunion.

Bestuur.

De kolonie Madagascar wordt bestuurd door een Gouverneur-Generaal, vertegenwoordiger van de Fransche Regeering, die wordt bijgestaan door een „Secrétaire Général”, benevens een „cabinet civil” en een „cabinet militaire.” Staatskundig is het eiland onderverdeeld in 8 „régions”, n.l. Tananarive, Diégo Suarez, Majunga, Tamatave, Fianarantsoa, Morondava, Tuléar en Fort-Dauphin, welke elk staan onder leiding van een „administrateur supérieur” (Chef de Région), benoemd door den Gouverneur-Generaal, terwijl de Comorengroep wordt bestuurd door een „luitenant-gouverneur.”

De „régions” zijn onderverdeeld in provincies en deze weer in districten.

De verschillende departementen van bestuur omvatten de ondervolgende diensten:

Algemeene Administratie	Publieke Werken
Economische Zaken	Mijnbouw
Financiën	Landbouw
Medische Dienst	Boschwezen
Douane	Veterinaire Dienst
Domeinen	Veiligheidswezen
Posterijen en Telegrafie	Arbeid

Wettelijke maatregelen.

Het in Madagascar toegepaste douanestelsel volgt in algemeenen zin het Fransche tarief, tengevolge waarvan goederen van vreemde herkomst bij invoer in Madagascar aan dezelfde rechten zijn onderworpen als bij invoer in Frankrijk. Daarbij worden dezelfde regelen toegepast ten aanzien van minimum-, maximum- en algemeene tarieven als in het moederland. Een uitzondering wordt daarbij gemaakt voor goederen, afkomstig uit Portugal en haar koloniën, de Sovjet-Republiek, de Unie van Zuid-Afrika, Australië en Italië met haar koloniale bezittingen, welke landen bij invoer in Frankrijk vallen onder het minimum-tarief, doch in Madagascar belast worden volgens het algemeene tarief. Voor bepaalde artikelen kunnen bovendien bij besluit van den Gouverneur-Generaal bij invoer in Madagascar speciale tarieven worden toegepast.

Goederen afkomstig uit Frankrijk en de overige koloniën, protectoraten en mandaten en rechtstreeks aangebracht, zijn bij invoer in Madagascar vrijgesteld van invoerrechten, terwijl goederen van vreemden oorsprong, waarvoor in Frankrijk reeds invoerrecht is betaald, eveneens vrijstelling van recht genieten bij invoer in Madagascar, althans, indien de in Frankrijk geheven rechten gelijk zijn aan die van Madagascar. De in het eiland geheven extra rechten (als consumptie-recht, etc.) vallen echter buiten deze regeling.

Bij invoer in Frankrijk en haar overige koloniale

bezittingen, protectoraten en mandaatgebieden zijn goederen afkomstig van Madagascar en rechtstreeks aangevoerd, vrijgesteld van invoerrecht, doch niet van andere binnenlandsche heffingen als consumptierecht, etc. Voor de Fransche regie-artikelen zijn bij invoer van gelijksoortige goederen uit de koloniën bepaalde regelingen getroffen, terwijl voorts voor den invoer van eenige producten in Frankrijk een quotastelsel bestaat.

Bij uitvoer uit Madagascar wordt van de meeste artikelen — ongeacht de bestemming — een uitvoerrecht (droit de sortie) geheven, waarvan in het volgend nummer van dit blad in tabel I melding zal worden gemaakt. Voor zoover dit recht geheven wordt over de waarde, wordt driemaandelijks bij besluit van den Gouverneur-Generaal een uitvoerwaarde van bedoelde artikelen vastgesteld.

Voorts wordt een statistiekrecht geheven zoowel bij invoer als bij uitvoer van elke herkomst ten bedrage van :

50 centimes per colli voor goederen verpakt in vaten, kisten, zakken of andere emballage,

50 centimes per ton of per m³ voor bulkartikelen,

50 centimes per stuk voor levend of geslacht vee.

Een „droit de sortie” ten bedrage van frs. 3 per geconsigneerde of afzender wordt geheven van alle goederen, welke rechtstreeks afkomstig zijn van- of rechtstreeks verscheept worden naar een vreemde haven. Voor poststukken bedraagt dit recht frs. 0.30 per pakket met een maximum van frs. 3.

Tenslotte wordt nog een „taxe d'importation et de consommation” geheven, op artikelen, geïmporteerd in Madagascar of aldaar voortgebracht en bestemd voor consumptie. Deze belasting is onafhankelijk van het douanerecht, waarmede de goederen bij invoer belast kunnen worden. De grondgedachte van deze heffing is een recht van 10% naar de waarde.

Bij wet van 31 Mei 1931 werd ter bescherming van den export van verschillende landbouwexportgewassen als : koffie, sisal en cassaveproducten een primagestelsel ingevoerd, waarbij de bij import in Frankrijk opgelegde speciale rechten, tenslotte weder voor een gedeelte aan de producenten in Madagascar werden uitgekeerd. Het bedoelde recht werd driemaandelijks door den Gouverneur-Generaal vastgesteld. Hierdoor werd de cultuur van genoemde producten van een algeheel ondergang gered en de verbeterde economische toestanden hebben langzamerhand de noodzaak van het primagestelsel doen afnemen, zoodat dit naderhand kon worden afgeschaft.

Tengevolge van bovenstaande wettelijke maatregelen, die er geheel op ingesteld zijn om het handelsverkeer met het moederland en haar koloniën aan te moedigen, is de export van Madagascar voor een zeer belangrijk deel op Frankrijk gericht, terwijl ook de import voor het grootste gedeelte van het moederland afkomstig is.

In 1937 bedroeg b.v. van een totaal-import ten bedrage van ruim frs. 471.000.000, het aandeel van Frankrijk en de overige koloniën ongeveer frs. 390.000.000 (bijna 83%), terwijl van den totalen export ten bedrage van frs. 597 miljoen, ruim frs. 482 miljoen (ongeveer 81%) voor Frankrijk en de overige koloniën bestemd was. Van de totale handelsbeweging in 1937 ad frs. 1 milliard, bedroeg het aandeel van Frankrijk en koloniën frs. 872 miljoen.

Munteenheid, banken.

De franc is de officieele munteenheid, waarvoor een nominale koers geldt van 175 frs. in het £ sterling. In September 1938 was de waarde van het £ equivalent met 178 tot 179 francs. De circulatiebank is de „Banque de Madagascar”, die coupures uitgeeft van 5, 10, 20, 50, 100, 500 en 1.000 francs, terwijl als pasmunt de Fransche metalen munten geldig zijn. Op ultimo 1937 bedroeg de circulatie aan bankpapier, uitgegeven door de Banque de Madagascar ruim frs. 300.000.000.

Daarnaast zijn de meest bekende bankinstellingen : Comptoir National d'Escompte de Paris, Crédit Foncier de Madagascar, met hoofdkantoren te Tananarive en bijkantoren in de voornaamste plaatsen van het eiland.

Spoorwegen.

Het spoorwegnet op Madagascar wordt door het Gouvernement beheerd en heeft een totale lengte van 850 km, bestaande uit vier lijnen, waarvan drie onderling in communicatie zijn.

- 1) lijn *Tamatave* — *Tananarive* ter lengte van 370 km, welke de verbinding vormt van de hoofdplaats met de voornaamste haven aan de Oostkust.
- 2) lijn *Moramanga* — *Andreba* (aan het Alaotra-meer), lang 166 km, is een zijlijn van de eerstgenoemde lijn en geeft gelegenheid tot afvoer van producten uit het centrum van de rijst- en cassave-cultuur om genoemd meer gelegen.
- 3) lijn *Tananarive* — *Antsirabe*, ter lengte van 158 km, verbindt de hoofdplaats met het stadje Antsirabe, een vacantieoord met verschillende thermale bronnen.
- 4) lijn *Fianarantsoa* — *Manakara*, lang 163 km, verbindt het belangrijkste cultuurcentrum om Fianarantsoa met de haven Manakara aan de Oostkust.

Van bovengenoemde spoorlijnen gaan de sub 1 en 4 genoemde door zeer bergachtig terrein met sterk verval. Op het traject *Tamatave* — *Tananarive* en *Tananarive* — *Antsirabe* is behalve middels de gewone treinen, ook passagiersvervoer mogelijk middels z.g. Michelinwagens, zijnde groote Diesel-bussen op rubberwielen, welke de gewone spoorrails volgen en een aanzienlijk grootere snelheid bereiken. *Tamatave* — *Tananarive* wordt met een Michelin afgelegd in ongeveer 9 uur, per gewone trein in 13 uur.

Wegen.

De hoofdverbindingswegen op het eiland zijn over het algemeen in het droge seizoen behoorlijk per auto berijdbaar, doch in den regentijd veelal slecht. De verbinding van *Tananarive* naar *Majunga* aan de Noordkust (waar geen spoorverbinding bestaat) is thans gedurende het geheele jaar berijdbaar, waartoe een vaste autobusdienst een contract met de Regeering heeft aangegaan om de verbinding te onderhouden.

Scheepvaart.

Door de concentratie van den handel van Madagascar op het Moederland, zijn het hoofdzakelijk ook Fransche lijnen, die de verbinding met Europa onderhouden, n.l.:

- a) De *Compagnie des Messageries Maritimes*, die een twee-wekelijksche verbinding onderhoudt tusschen Marseille via het Suez-kanaal en Mombasa met de Comoren, Madagascar-havens, Réunion en Mauritius, voor passagiers- en goederenvervoer. De reisduur voor het traject Marseille — Majunga is 20 dagen.
- b) De *Compagnie Havraise Peninsulaire de Navigation* geeft een maandelijksche verbinding tusschen Marseille en Madagascar-havens en volgt dezelfde route als de *Messageries Maritimes*.

Daarnaast bestaat nog de „*Ligne Scandinave de l'Afrique Orientale*”, die om de 45 dagen een afvaart heeft van Bordeaux naar Madagascar om Kaap de Goede Hoop en vice-versa.

Voorts doen de schepen van de *Orient—Java—Afrika lijn* (K.P.M.) maandelijks Tamatave aan, zoowel op de uitreis als op de thuisreis, terwijl de „*India Natal Line*” Majunga aandoet als tusschenhaven in de verbinding van Britsch-Indië met de Unie van Zuid-Afrika. Ook de „*Clan-line*” heeft een vertegenwoordiger in Madagascar.

De kustvaart wordt uitgeoefend door een dochterinstelling van de *Messageries Maritimes*, welke de Oostkusthavens bedient van Fort-Dauphin tot Diégo Suarez (15 dagen), met het s.s. „*Espérance*”, terwijl aan de Westkust de verbinding tusschen Diégo Suarez en Tulear via tusschenhavens wordt onderhouden met het s.s. „*Maréchal Gallieni*” (10 dagen). Beide schepen vervoeren passagiers zoowel als lading en garandeeren minstens negen reizen per jaar.

Bovendien wordt veel kustvaart beoefend door zeilboten, die ook verbinding onderhouden met de tot de Kolonie behorende kleinere eilandengroepen, voor het vervoer van producten.

Het aantal schepen dat in 1937 de voornaamste havens bezocht is in onderstaand overzicht uitgedrukt.

Havens.

De inrichting van de havens van Madagascar is over het algemeen niet ideaal. Tamatave beschikt over een kade, waar de schepen desgewenscht kunnen aanleggen, terwijl te Majunga havenwerken in aanbouw zijn. Over het algemeen gaan de schepen op de reede ten anker, en vindt de lading en lossing plaats middels lichters. De voornaamste haven van het eiland is *Tamatave*, aan de Oostkust gelegen, van waaruit ook de op- en afvoer van goederen naar en van de hoofdstad Tananarive en de daarom liggende streken plaats heeft. Andere havens aan de Oostkust zijn van Noord naar Zuid: *Diégo Suarez*, *Fénérive*, *Vatomandry*, *Mananjary*, *Manakara*, *Farafangana*, *Fort Dauphin*.

Aan de Noord-Westkust is gelegen de haven *Majunga*, welke de aanloophaven is voor de scheepsverbinding

met Europa. Noordelijk van Majunga vindt men *Nosy-Bé* en in Zuidelijke richting *Maintirano*, *Morondava* en *Tulear*.

Luchtverbindingen.

De vliegtuigen van de „*Régie Air Afrique*” onderhouden een wekelijksche verbinding tusschen Tananarive en Parijs, via Rhodesië, de Belgische Congo, en verder langs de Westkust van Afrika, over de Sahara en via Algiers naar Frankrijk. Bovendien geeft de wekelijksche dienst van de „*Sabena*” tusschen Brussel en Elisabethville aansluiting op eerstgenoemde luchtlijn. De *Air Afrique* geeft bovendien te Mozambique aansluiting op de *Imperial Airways*-verbinding tusschen Engeland en de Unie van Zuid-Afrika.

De reisduur Tananarive — Parijs per *Air Afrique* is 6½ dag, welke tegen het einde van dit jaar nog iets bekort zal kunnen worden door de in dienststelling van grootere en snellere viermotorige toestellen.

De ontwikkeling van het locale vliegverkeer heeft goede vooruitzichten, vooral in verband met de groote afstanden tusschen de voornaamste plaatsen en de nog niet ideale communicatiemiddelen over den grond. Een particuliere maatschappij verhuurt toestellen voor vliegtochten in het eiland.

Nederlandsche consulaire ambtenaren.

Te Tananarive is een honorair Consul der Nederlanden gevestigd voor het gebied omvattende het eiland Madagascar en de Comoren. Een honorair vice-consulaat is gevestigd te Tamatave (voor de stad).

II. Algemeene handel.

De totale handelsbeweging van de kolonie Madagascar gedurende de laatste drie jaren heeft bedragen als in het ondervolgende overzicht aangegeven:

Jaar	Invoer 1000 frs.	Uitvoer 1000 frs.	Totale handel 1000 frs.	Saldo uitvoer 1000 frs.
1937	471.344	596.778	1.068.122	125.434
1936	306.082	436.183	742.265	130.101
1935	284.619	310.275	594.894	25.656

Bovenstaande cijfers vertoonen een voor het eiland gezonde handelsbalans, welke vooral gedurende de laatste twee jaren een aanzienlijk uitvoeroverschot te zien heeft gegeven.

III. Producten en export.

In de tabel bovenaan de volgende pagina is een vergelijkend overzicht gegeven van de waarde van den export van Madagascar gedurende de jaren 1935, 1936 en 1937, gespecificeerd naar de landen van bestemming.

Havens:	Groote vaart			Kustvaart			Zeil-schepen		
	Aantal schepen	tonnage		Aantal schepen	tonnage		Aantal schepen	tonnage	
		ink.	uitg.		ink.	uitg.		ink.	uitg.
Tamatave	150	568.000	567.000	28	49.000	48.000	44	1.800	1.700
Majunga	125	490.000	490.000	48	17.000	17.000	1.752	43.000	42.000
Diégo Suarez	116	479.000	475.000	30	32.000	33.000	—	—	—
Nosy Bé	90	410.000	408.000	24	14.000	16.000	964	15.000	15.000

Waarde van den export van Madagascar.

Landen van bestemming	1937 1000 frs.	1936 1000 frs.	1935 1000 frs.
Frankrijk	463.557	354.428	251.141
Réunion	16.621	11.040	12.631
Indo-China	1.382	53	138
Andere Fransche gebieden	898	521	277
Totaal Frankrijk en koloniën	482.458	366.042	264.187
Engeland	39.341	25.420	17.088
Britsch-Indië	6.454	5.871	1.425
Mauritius	3.753	2.900	2.138
Andere Britsche gebieden	2.182	2.096	1.186
V. S. v. Amerika	28.974	14.772	8.294
Duitschland	7.278	4.412	3.741
Italië	5.085	3.188	3.027
Egypte	4.909	1.360	897
Japan	3.200	866	177
Roemenië	2.659	1.077	717
Joego-Slavië	1.654	1.782	1.449
Nederland	1.646	797	733
België	1.533	1.456	905
Nederlandsch-Indië	1.415	1.000	1.500
Andere landen	4.237	3.144	2.811
Totaal	596.778	436.183	310.275

Zooals uit bovenstaande cijfers duidelijk blijkt, is Frankrijk de voornaamste afnemer van exportproducten van Madagascar, terwijl Engeland en de V. S. van Amerika daarna als belangrijkste daarop volgende landen van bestemming op deze lijst parasseeren.

De voornaamste artikelen, welke door Madagascar worden geproduceerd en geëxporteerd, zijn opgenomen in de volgende tabel, waarin de uitvoercijfers naar de hoeveelheid gedurende de laatste drie jaren zijn vermeld.

Producten	1937 1000 kg	1936 1000 kg	1935 1000 kg
Maïs	34.000	15.883	9.948
Cassave-producten	33.589	35.253	24.022
Koffie	21.214	27.790	15.532
Boonen (pois du Cap)	15.790	23.697	13.156
Geconserveerd en bevroren vleesch	13.504	12.335	10.145

Producten	1937 1000 kg	1936 1000 kg	1935 1000 kg
Grafiet	12.388	8.570	8.046
Suiker	9.479	8.459	7.713
Raffia	8.474	7.368	6.568
Huiden en vellen	7.511	5.978	5.255
Rijst	4.007	2.448	2.117
Guano	3.180	4.500	—
Kruidnagelen	2.946	3.339	3.681
Sisal	2.637	2.476	2.511
Ricinuspitten	2.382	3.444	742
Tabak	1.859	4.136	3.609
Copra	1.180	1.590	1.399
Mica	611	452	409
Bijenwas	498	497	385
Aetherische oliën	331	344	265
Vanille	313	542	463

Uit bovenstaande cijfers blijkt duidelijk, dat in Madagascar hoofdzakelijk landbouw wordt uitgeoefend, waarnaast een aanzienlijke veestapel bestaat, terwijl als mijnbouwproducten grafiet en mica worden geproduceerd.

Maïs.

De maïscultuur wordt hoofdzakelijk uitgeoefend aan de Zuid-Westkust en op het Zuidelijke gedeelte van het centrale plateau. De belangrijkste uitvoerhavens zijn: Morondava, Tamatave en Tulear.

Bij export zijn vier standaardkwaliteiten vastgesteld, welke per 1 Januari j.l. zijn geëxporteerd als volgt:

- Maïs jaune de Madagascar type No. 1,
- „ blanc „ „ „ „ 2,
- „ rouge „ „ „ „ 3,
- tout venant de „ „ „ 4.

De verpakking dient te geschieden in nieuwe zakken met een inhoud van 60 kg netto.

De kwaliteit der export-maïs laat nogal eens te wenschen over en van koopers zijde worden dikwijls klachten ontvangen, vooral over de van Tamatave uitgevoerde maïs.

De export is bijna uitsluitend gericht op Frankrijk, in welk land quota zijn vastgesteld voor den invoer van maïs uit de koloniën. De uitvoer in 1937 verliep als onderstaand:

Frankrijk	kg 33.931.329	frs. 26.070.000
Andere landen	„ 68.758	„ 55.000
	kg 34.000.087	frs. 26.125.000

Cassaveproducten.

De cultuur van cassave (manioc) komt over het geheele eiland verbreid voor, doch voor export komen hoofdzakelijk het Noord-Westelijke gedeelte en het midden van het centrale plateau in aanmerking. De Noord-Westkust produceert hoofdzakelijk gaplek, aangezien hier een uitgesproken droge tijd heerscht, terwijl op het plateau ook tapioca wordt aangemaakt, waartoe vier fabrieken op het eiland aanwezig zijn.

De kwaliteit van het product staat nog niet op hoog peil, doch van Regeeringswege en ook van de zijde van de afnemers (fabrikanten) in Frankrijk wordt alles in het werk gesteld om tot kwaliteitsverbetering te geraken door deskundige voorlichting bij den aanplant en door verbetering van de bereidingswijze.

De gaplek wordt door de inheemsche bevolking bereid en door Europeesche exporteurs opgekocht en gesorteerd voor export.

De per 1 Januari j.l. in werking getreden standaardkwaliteiten zijn voor gaplek:

- Cossette Madagascar type No. 1,
- Cossette tout venant „ „ 2,
- Racines de Madagascar type Hauts-Plateaux type No. 3
- Racines Madagascar type côte No. 4
- Racines tout venant.

De verpakking kan geschieden in gebruikte, doch goed uitzijnde zakken tot een vrij gewicht, doch zooveel mogelijk uniform per partij.

De standaardkwaliteiten voor tapioca zijn:

- Tapioca Madagascar type No. 1 (extra wit),
- „ „ „ „ 2 (wit),
- „ „ „ „ 3 (grijs of blauw),
- Brisures de tapioca type No. 4.

De onderscheiding dezer kwaliteiten is betrekkelijk vaag, doch waar de export uitsluitend plaats heeft naar bepaalde fabrieken in Frankrijk, welke op deze kwaliteiten zijn ingesteld, levert zulks in de practijk geen moeilijkheden op.

De verpakking dient te geschieden in nieuwe zakken zonder vastgesteld gewicht, doch zooveel mogelijk uniform per partij.

De export van de verschillende cassaveproducten bedroeg gedurende 1937 als in onderstaande specificatie aangegeven:

Soort	Hoeveelheid 1000 kg	Waarde 1000 frs.
Gaplek (Manioc brut)	18.415	13.170
Gaplekmeel (Farine de manioc)	2.205	2.170
Cassavemeel (Fécule de manioc)	2.032	2.529
Tapioca	10.937	22.899
Totaal	33.589	40.768

Koffie.

De koffiecultuur wordt hoofdzakelijk uitgeoefend langs de meer tropische Oostkust, waar vooral Tamatave, Fénériver, Mananjary en Manakara belangrijke exportcentra zijn. De totale productie gedurende 1937 kan worden gesteld op ca. 30.000 ton, met de mogelijkheid van een verdere uitbreiding in de toekomst, hoewel niet verwacht wordt, dat een productie van \pm 35.000 ton per jaar zal kunnen worden overschreden, in verband met de moeilijkheid om voldoende werkvolk in het eiland te verkrijgen.

Tengevolge van plantenziekten, ondervonden in de Arabica- en Liberia-aanplantingen, wordt thans meer gezocht in de richting van Robusta-typen, welke veelal sterk vermengd zijn met de reeds eerder op het eiland aanwezige „Kouillou” variëteit. De productie van Arabica-koffie is dan ook sterk verminderd en wordt voor het jaar 1937 geraamd op ruim 900 ton. Liberia-koffie wordt op het eiland niet meer aangeplant.

De Regeering bemoeit zich veel met pogingen tot verbetering van de kwaliteit der inheemsche koffie, door oprichting van centrale bereidingsetablissemten en voorlichting bij den aanplant en pluk.

Voor den export zijn standaardkwaliteiten vastgesteld, welke met ingang van 1 Januari j.l. nader zijn geregeld als volgt:

- a) Café Arabica Madagascar type No. 1, gragé,
- b) " " " " " 2,
- c) " " " " " 3,
- d) " Canéphora (Kouillou-Robusta) type No. 4 (plantation) gragé,
- e) " " " " " type No. 5 (plantation),
- f) " " " " " type No. 6,
- g) " Libéria Madagascar type No. 7,
- h) " " " " " 8,
- i) " grains noirs type No. 9,
- j) Brisures de café type No. 10.

De verpakking voor export dient te geschieden in nieuwe zakken met een netto inhoud van 60 kg.

De export is weer hoofdzakelijk gericht op Frankrijk, zooals uit onderstaande specificatie van den export gedurende 1937 is te constateeren:

Frankrijk	kg 20.700.677	frs. 116.376.000
Réunion	" 512.258	" 2.758.000
Andere landen	" 747	" 5.000
Totaal	kg 21.213.682	frs. 119.139.000

Pois du Cap.

Door verbetering van het gewas is men er met behulp van Regeeringstoezicht in geslaagd een uiterst goede kwaliteit van deze witte boon voort te brengen, waarvoor in het buitenland een toenemende belangstelling bestaat. De cultuur geschiedt door de inheemsche bevolking, vooral in het Zuid-Westelijke gedeelte van het eiland. De oogst is in 1937 tegengevallen door klimatologische omstandigheden, doch voor 1938 wordt algemeen een betere opbrengst verwacht.

De export gedurende 1937 verliep als in onderstaand overzicht aangegeven:

Landen van bestemming	Hoeveelheid 1000 kg	Waarde 1000 frs.
Engeland	8.465	9.843
Frankrijk	4.846	2.598
Réunion	1.551	1.350
Australië	303	390
Nw.-Zeeland	246	310
Andere landen	379	335
Totaal	15.790	14.826

De beste kwaliteiten worden afgenomen door Engeland, Australië en Nw.-Zeeland, terwijl Frankrijk en Réunion hoofdzakelijk de mindere kwaliteiten ontvangen, welke bestemd zijn voor veevoeder.

De kwaliteitsonderscheiding voor export, welke per 1 Januari j.l. zou worden toegepast, bestaat uit de volgende soorten:

- a) Pois du Cap tout blanc (all white) type No. 1,
- b) Pois du Cap Réunion type No. 2,
- c) Déchets type No. 3.

De voor typen 1 en 2 benodigde emballage dient te bestaan uit een nieuwen zak met een gewicht van 60 kg. Voor type 3 moet de emballage voorzien zijn van de aantekening „Cattle Food”.

Vleesch en vleeschconserven.

De groote veestapel, welke vooral aan de Westzijde van het eiland en op het hoogland wordt aangetroffen, heeft een aanzienlijken vleeschexport doen ontstaan, welke bijna geheel op Frankrijk is gericht, in welk land o.a. voor het leger groote aankopen worden gedaan, zoowel van bevroren vleesch als van conserven. De export heeft vooral plaats vanuit Majunga — waar dicht in de buurt een groote conservenfabriek te vinden is — en van Tamatave.

De export bedroeg in 1937:

Soort	Hoeveelheid 1000 kg	Waarde 1000 frs.
Bevroren vleesch	8.402	14.634
Gezouten vleesch	957	9.907
Conserven	4.145	28.656
Totaal	13.504	53.197

Grafiet.

De afzettingen van grafiet in Madagascar worden beschouwd als te behoren tot de voornaamste vindplaatsen van dit artikel in de wereld. Ceylon is de belangrijkste concurrent voor den export van grafiet van Madagascar en gedurende jaren heeft een strijd plaats gehad om den voorrang op de wereldmarkt. Tijdens de laatste jaren is een grootere vraag naar grafiet ontstaan, waardoor de productie vooral in 1937 een aanzienlijke toename vertoont.

De ontwikkeling van de grafietmijnbouw in het eiland heeft vooral plaats gevonden op het plateau en in de Oostkuststreken, waardoor Tamatave en Vatomandry de belangrijkste exporthavens van dit artikel zijn.

De kwaliteitsonderscheiding bij export is als onderstaand geregeld:

- a) graphite paillette type No. 1 (minstens 85% koolstof)
 b) " " " " 2 " 85% "
 c) " " " " 3 " 82% "
 d) " poudre " " 4 " 87% "
 e) " " " " 5 " 60% "
 f) " tout venant " " 6.

De verpakking dient te geschieden in dubbele zakken van behoorlijke kwaliteit, tot een gewicht tusschen 80 en 100 kg bruto.

De bestemming van den export gedurende 1937 was als onderstaand:

Landen van bestemming	Hoeveelheid 1000 kg	Waarde 1000 frs.
Engeland	4.380	5.361
Frankrijk	3.599	4.611
Amerika	2.025	2.687
Japan	1.454	1.453
Andere landen	930	1.285
Totaal	12.388	15.397

Suiker.

De cultuur van suikerriet vindt hoofdzakelijk plaats aan de Noord-Westkust in de buurt van Majunga en

Nosy Bé, en op kleinere schaal aan de Oostkust en op de Comoren (Mayotte). Langs de Westkust worden vier suikerfabrieken aangetroffen, die de geheele rietproductie verwerken op ruwsuiker, waarvan het grootste deel (ruim 9.000 ton per jaar) naar Frankrijk wordt geëxporteerd, waar de import plaats heeft onder de bepalingen van een aan Madagascar toegestaan quotum. Het locale verbruik aan ruwsuiker belooft ruim 4.000 ton per jaar, zoodat de totale productie der suikerfabrieken thans kan worden gesteld op 13—14.000 ton per jaar.

Het maalseizoen der suikerfabrieken begint aan de Noord-Westkust in Mei en duurt tot October. Meer naar de Oostkust vangt het maalseizoen later aan en kan dit gesteld worden op Juli-December.

De inheemsche bevolking, vooral langs de Noord-West- en Oostkust, perst zelf suikerriet met primitieve molens, ter verkrijging van de z.g. „jus de sucre”, welke wordt gebruikt in plaats van de dure suiker en waarvan ook gebruik wordt gemaakt voor de bereiding van rum.

De kwaliteit van de geproduceerde ruwsuiker is voor directe consumptie niet erg fraai, in verband waarmee een geregelde kleine import plaats heeft van geraffineerde suiker en klontjes uit Europa (hoofdzakelijk Frankrijk), welke import b.v. in 1937 43.189 kg bedroeg ter waarde van frs. 200.000.

In de statistieken wordt soms ook een import vermeld van suiker uit Réunion, welke moet worden toegeschreven aan tijdelijke aanvulling van de voorraden, veroorzaakt door te grooten export naar Frankrijk. In 1938 heeft bovendien om diezelfde reden een kleine import (250 ton) plaats gehad uit Nederlandsch-Indië, hetgeen echter als uitzonderingsgeval moet worden beschouwd en waartegen door de Regeering thans maatregelen zijn genomen om een herhaling te voorkomen. De kwaliteit van deze geïmporteerde Java-suiker werd algemeen zeer geroemd.

De totale export van suiker naar Frankrijk bedroeg gedurende de laatste drie jaren: 9.479.212 kg in 1937, 8.458.998 kg in 1936 en 7.713.174 kg in 1935.

De export van rum bedroeg gedurende hetzelfde tijdvak: 1.145.032 liter in 1937, 1.494.601 liter in 1936 en 1.016.695 liter in 1935, welke hoeveelheden naar Frankrijk werden geëxporteerd, waar voor den import van genoemd artikel eveneens een contingent is vastgesteld.

(51739/38).

(Wordt vervolgd).

(Samengesteld door den Handelscommissaris van Ned.-Indië in de Unie van Zuid-Afrika).

Eenige mededeelingen over de inkomens der farmers in de V. S. van Amerika.

Volgens de cijfers van het „Bureau of Agricultural Economics of the U. S. A. Department of Agriculture” (B. A. E.) bedroeg het inkomen der farmers in de V. S. van Amerika:

In miljoenen dollars.

	Uit producten-afzet			Uit Regeeringssubsidies			Totaal		
	'36/'37	'37/'38	'38/'39	'36/'37	'37/'38	'38/'39	'36/'37	'37/'38	'38/'39
Aug.	635	766	614	11	5	17	646	771	631
Sept.	752	816	737	6	5	27	758	821	764
Oct.	882	907		22	4		904	911	
Nov.	749	713		19	3		768	716	
Dec.	725	675		36	8		761	683	
Jan.	638	603		43	17		681	620	
Febr.	505	456		52	31		557	487	
Maart	596	512		112	60		708	572	
April	583	489		63	60		646	549	
Mei	577	509		33	44		610	553	
Juni	604	515		27	42		631	557	
Juli	740	609		11	35		751	644	
	7.986	7.570		435	314		8.421	7.884	

In het marktjaar '37/'38 ontvingen de farmers uit den afzet hunner producten 416 miljoen dollars en aan Regeeringssubsidies 121 miljoen dollars minder dan in het marktjaar '36/'37, tezamen dus 537 miljoen dollars minder. Hun inkomsten uit productenafzet bedroeg in de beide eerste maanden van het marktjaar '38/'39 231 miljoen dollars minder dan in Aug./Sept. '37 en 36 miljoen dollars minder dan in Aug./Sept. '36. Slechts aangezien zij in genoemde beide maanden van '38 34 miljoen dollars meer genoten aan Regeeringssubsidies dan in de overeenkomstige maanden van '37 en 27 miljoen dollars meer dan in de overeenkomstige maanden van '36, bedroeg het totale farmersinkomen in Aug./Sept. '38 197 miljoen dollars minder dan in de beide eerste maanden van het marktjaar '37/'38 en 9 miljoen dollars minder dan in Aug./Sept. '36.

Sedert November '37 zijn de farmersinkomsten op een belangrijk lager peil gekomen, hetgeen niet verwonderlijk is, daar ongeveer in October '37 een korte hausseperiode werd afgesloten, welke juist omstreeks een jaar had geduurd en welke gevolgd werd door een conjunctuurterugslag.

Deze conjunctuurterugslag liep in de industrie der V. S. van Amerika echter vrij spoedig ten einde; omstreeks Juni '38 trad er wederom een verbetering in in de industriele bedrijvigheid daar te lande, mede onder invloed van Regeeringsmaatregelen. De uitbreiding der industriele bedrijvigheid, welke nieuwe koopkracht schiep onder de in de industriele productie werkzame bevolkingsgroep, o.a. door het stijgen van de in totaal aan deze groep uitbetaalde loonsommen, heeft niet onmiddellijk zijn weerslag in den landbouw doen gevoelen; de prijsindex der agrarische producten bleef laag.

Oorzaak hiervan is, dat de Amerikaansche landbouw een belangrijk deel zijner voortbrengselen buitenslands moet plaatsen — men denke slechts aan tarwe en vooral

katoen. Een opleving van de industriele bedrijvigheid in de V.S. van Amerika zelve, is niet voldoende stimulans voor een prijsstijging der landbouw-exportproducten — behalve in jaren van zeer schrale oogsten —; deze kan eerst plaats vinden op beteekenende schaal, wanneer de algemeene wereldconjunctuur een opgaande lijn gaat volgen. De wereldprijzen nu van de belangrijke Amerikaansche landbouw-exportproducten bleven laag. Van granen hebben in 1938 niet slechts de V.S. van Amerika, doch ook andere productiegebieden een overvloedigen oogst, hetgeen de wereldgraanprijzen laag houdt. De prijs van Amerikaansche katoen ondervindt den neerdrukkenden invloed van een zeer grooten, nog beschikbaren voorraad uit den vorigen oogst (per 1 Augustus j.l. bedroeg deze ca. 13.400.000 balen), welke voorraad met den huidigen katoenooft (geschat op ca. 12.000.000 balen) de te verwachten consumptie in het marktjaar '38/'39 verre overtreft.

Het paradoxale geval doet zich voor, dat de Amerikaansche landbouw lijdt onder de gevolgen van twee opeenvolgende jaren van goeden oogst. In 1937 waren de oogsten — na het door droogte slechte jaar 1936 — zeer goed. Hun omvang veroorzaakte een daling van de prijzen van de voornaamste landbouw-exportproducten reeds in de hausseperiode November '36/October '37. In 1938 werd een recordoogst van tarwe behaald, een zeer goede maïsoogst en een — dank zij restrictie — weliswaar sterk ingekrompen katoenooft, welke echter in verband met den nog voor consumptie beschikbaren voorraad toch ruim was te noemen. Geoogst werd in:

	1928—1932 (gemiddeld)	1936	1937	1938 (geschat)
Tarwe	865.000.000 (bushels)	626.000.000 (bushels)	874.000.000 (bushels)	940.000.000 (bushels)
Maïs	2.555.000.000 (bushels)	1.529.000.000 (bushels)	2.645.000.000 (bushels)	2.459.000.000 (bushels)
Katoen	15.000.000 (balen)	12.000.000 (balen)	19.000.000 (balen)	12.000.000 (balen)

Volgens het B.A.E. ontvingen de farmers gemiddeld in dollarcenten voor:

		1 bushel tarwe	1 bushel maïs	1 lb. katoen
Augustus	1936	105,1	103,7	12,2
November	„	106,4	94,6	12,0
Februari	1937	124,9	103,6	12,4
Mei	„	118,3	121,2	12,9
Augustus	„	99,4	102,6	10,5
November	„	81,9	48,0	7,7
Februari	1938	86,6	51,7	8,1
Mei	„	71,4	52,7	8,4
Augustus	„	53,7	48,5	8,1
September	„	52,5	48,0	8,2
October	„	52,2	41,9	8,5

In Augustus 1938, dus bij den aanvang van het marktjaar '38/'39, lagen de prijzen van tarwe, katoen en maïs achtereenvolgens 49%, 53% en 34% beneden die in Augustus '36, dus bij het begin van het marktjaar '36/'37.

De daling van de prijzen van deze belangrijke landbouwproducten, welke veel eerder intrad dan de daling der industriele prijzen en welke bovendien

veel sterker was, deed de koopkracht van het agrarische product dalen. De ruilvoet tusschen de voortbrengselen van den landbouw en die der industrie veranderde ten nadeele van den landbouw.

Ook hieromtrent geeft het B.A.E. sprekende cijfers. Het Bureau publiceert n.l. maandelijks een index van: (a) de prijzen der landbouwproducten, ontvangen door de farmers; (b) de prijzen der industrieele goederen, welke de farmers zich moeten aanschaffen voor hun levensonderhoud en voor de voortzetting van hun bedrijf, alsmede (c) de verhouding tusschen de beide voorgaande indexcijfers, d.w.z. de koopkracht van het agrarische product. De cijfers waren:

Basis van de indexcijfers: 1910-1914 = 100.

	Door farmers ontvangen prijzen			Door farmers te betalen prijzen			Koopkracht van het agrarische product		
	'36/'37	'37/'38	'38/'39	'36/'37	'37/'38	'38/'39	'36/'37	'37/'38	'38/'39
Aug.	124	123	92	126	132	122	98	93	75
Sept.	124	118	95	127	130	121	98	91	78
Oct.	121	112	95	127	128	121	95	88	79
Nov.	120	107		127	127		94	84	
Dec.	126	104		128	126		98	83	
Jan.	131	102		130	126		101	81	
Febr.	127	97		132	126		96	77	
Maart	128	96		132	125		97	77	
April	130	94		134	125		97	75	
Mei	128	92		134	125		96	74	
Juni	124	92		134	124		93	74	
Juli	125	95		133	123		94	77	

De koopkracht van het agrarische product blijkt van Januari '37 af bijna voortdurend te zijn gedaald. De daling ving reeds in de hausseperiode November '36—October '37 aan, hetgeen beduidt, dat de farmers minder

van die hausse hebben kunnen profiteren dan degenen die uit industrieele bedrijven hun inkomsten verkregen'. De prijzen der landbouwproducten stegen immers niet evenredig aan die der industrieele producten. In de volgende depressie heeft weer de landbouwende bevolking het meest moeten lijden; de prijzen hunner voortbrengselen vielen sneller en dieper dan die der door hen benodigde industrieele artikelen. Het farmers-inkomen liep in het marktjaar '37/'38 terug met 6% in vergelijking met het vorige marktjaar; de index van de door farmers te betalen prijzen, gemiddeld over het geheele marktjaar genomen, liep in Augustus '37/Juli '38 terug tot 124 van 130 in Augustus '36/Juli '37, d.w.z. met ca. 4½%.

De economische omstandigheden hebben sedert 1937 wel ten ongunste van den landbouw gewerkt.

De laatste maanden is in dit opzicht eenige verbetering ingetreden, daar de toegenomen industrieele bedrijvigheid in de V.S. van Amerika niet gepaard is gegaan met een stijging van de industrieele prijzen in de periode Juni/October. Het indexcijfer van de door farmers te betalen prijzen bleef zelfs nog dalen. Deze „profitless prosperity” in de industrie schept de mogelijkheid, dat de opgaande beweging der bedrijvigheid niet bruusk zal worden afgebroken. Het gevaar hiertoe zou aanwezig zijn, indien de vergrootte industrieele productie het consumptief vermogen van het binnenland — waarin de koopkracht van den boerenstand zulk een voornamen factor vormt — in eenigszins aanmerkelijke mate zou gaan overtreffen. Alleen bij een evenwichtige ontwikkeling van de inkomsten der industrieele en agrarische bevolkingsgroepen is de toeneming van de welvaart op den duur verzekerd.

(Samengesteld door het Bureau voor Uitvoorzaken van het Kantoor voor den Handel).

Invoer en consumptie van koffie in Frankrijk.

In verband met de gestadig teruglopende uitvoeren van Nederlandsch-Indische koffie naar Frankrijk, is het van belang kennis te nemen van de mededeelingen, die in het jaarverslag over 1937 van de Kamer van Koophandel te Havre zijn verschenen omtrent het in hoofde dezes genoemde onderwerp. Deze mededeelingen zijn in de onderstaande beschouwing aangevuld met nadere gegevens, welke van belang kunnen zijn voor Nederlandsch-Indië.

Gedeeltelijk als gevolg van de ruime importen in 1936, was de invoer van koffie in Frankrijk gedurende 1937 kleiner dan in de 2 voorafgaande jaren, t.w. in 1935 190.000 tons, in 1936 217.000 tons en in 1937 180.000 tons.

Daartegenover bleef de consumptie practisch gelijk met een tendenz iets in te krimpen, zooals blijkt uit de volgende cijfers: 1935 188.500 tons, 1936 186.500 tons en in 1937 185.500 tons.

De verkleining der divergentie tusschen consumptie en importen, zoodanig dat de importen in 1937 tenslotte geringer waren dan de consumptie, blijkt uit een afname van de voorraden in entrepôt van 15.000 tons gedurende 1937, waarvan ruim 12.000 tons van Havre:

stock	31/12-'36	50.350 tons
„	31/3-'37	58.625 „
„	30/6-'37	66.300 „
„	30/9-'37	50.150 „
„	31/12-'37	38.175 „

Uit de afname der stocks van Havre in vergelijking met die van Frankrijk blijkt reeds de voornamen plaats, die Havre inneemt bij den koffiehandel.

Invoer van koffie in Frankrijk gespecificeerd naar de havens van invoer, in tons van 1000 kg.

Havens van invoer	1935		1936	
	Commerce général	Commerce spécial	Commerce général	Commerce spécial
Marseille	27.944	23.629	29.714	24.402
Havre	130.968	109.714	149.586	107.048
Parijs	6.779	16.903	9.047	14.836
Duinkerken	2.367	2.922	3.278	3.543
Bordeaux	8.757	8.343	8.770	8.757
Boulogne	15	212	27	327
Calais	59	266	79	196
Rouaan	792	1.234	1.065	1.453
Straatsburg	1.896	1.792	2.444	2.295
Sète	2	165	1	168
St. Nazaire	91	89	68	104
Nantes	1.115	1.571	1.491	1.468
La Pallice	1	50	16	68
Nice	156	473	207	336
Corsica	271	924	126	951
Niet gespecificeerd ¹⁾	9.257	20.267	11.159	20.652
Totaal ¹⁾	190.469	188.554	217.078	186.604

1) Incl. gebrande, gemalen e.a. koffie.

Dit kan nog nader geïllustreerd worden door voorgaande cijfers, welke ontvangen werden van het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

De „commerce spécial d'importation” omvat goederen, die, hetzij direct bij aankomst uit het buitenland, hetzij na opslag, directen doorvoer of verscheep, hetzij bij uitslag uit entrepôt, aangegeven worden voor verbruik, voor proviandeering van Fransche schepen, voor de scheepswerven of wel onderworpen zijn aan de regeling voor normale en speciale tijdelijke toelating dan wel voor toelating onder borgstelling (invoerrechten).

Onder „commerce général d'importation” worden eenzijds verstaan goederen, die, hetzij direct bij aankomst, hetzij na opslag, doorvoer of overscheep aangegeven worden voor opslag in entrepôt en anderzijds goederen, die weder onttrokken worden uit de „commerce spécial” met uitzondering van goederen, die het entrepôt verlaten.

Uit deze definities blijkt dat over een bepaalde periode de cijfers van de commerce général hooger of lager kunnen zijn dan die van de commerce spécial, al naar gelang de opslag in entrepôt al dan niet hooger is dan de uitslag.

Het is wel interessant naast voorgaande cijfers de uitvoeren uit Nederlandsch-Indië naar Frankrijk te plaatsen (in tons van 1000 kg):

Omschrijving	1935		1936		1937	
	Frankrijk	Frankrijkv.o.	Frankrijk	Frankrijkv.o.	Frankrijk	Frankrijkv.o.
<i>Arabica.</i>						
Java	—	—	51	—	—	16
Buitengewesten incl. Timor	301	112	468	275	203	222
	301	112	519	275	203	238
<i>Robusta.</i>						
Java	2.526	127	1.380	907	1.141	801
Buitengewesten	19.827	1.283	13.929	1.305	9.952	3.371
	22.353	1.410	15.309	2.212	11.093	4.172
<i>Totaal.</i>						
Arabica	413		794		441	
Robusta	23.763		17.521		15.265	
	24.176		18.315		15.706	

Deze uitgevoerde kwantiteiten werden zeer stellig niet in Frankrijk ingevoerd, aangezien rekening gehouden moet worden met optie-lading, doorvoer-lading, onderwicht en partijen, die zeilend zijn, hoewel in het laatste geval de zeilende partijen van het eene jaar die van het andere jaar geheel of gedeeltelijk kunnen compenseeren. Ter beoordeeling van de werkelijke importen volgen onderstaand eenige gegevens, verstrekt door den Economischen Voorlichtingsdienst te 's-Gravenhage (in tons van 1000 kg):

Jaren	Fransche kol.		Ned.-Indië	
	Kwantum	% v/h totaal	Kwantum	% v/h totaal
1935	19.504	10,4	22.008	11,7
1936	32.503	17,4	16.680	9,-
1937	40.283	28,-	14.285	7,7

De taxatie van de invoeren van Fransche koloniale koffie in Frankrijk zal voor 1940 bedragen 75.000 tons.

De invoeren van Nederlandsch-Indische koffies via Nederland zijn van weinig beteekenis in verband met de in die gevallen te heffen „surtaxe d'entrepôt” ad frs. 50 per 100 kg.

Opvallend is de gestage en niet geringe achteruitgang van onze verschepingen naar Frankrijk.

Deze gang van zaken is geheel in overeenstemming met de tendenz op de Fransche koffiemarkt, n.l. een voortdurende toename van den import uit de eigen koloniën, waartegenover dan staat een afname van den invoer van vreemde koffies:

- 1e. doordat de koloniale koffies op de Fransche markt een zeer groote bevoorrechtiging genieten;
- 2e. de concurrentie tegen de Fransche koloniale koffie wordt nog verder verzaamd door uitvoerpremies, welke in verschillende Fransche koloniën worden toegekend tot maximum het verschil tusschen kostprijs en den gemiddelden verkoopprijs te Havre gedurende het afgelopen jaar (1 Juli tot 30 Juni);
- 3e. een nog te weinig gerealiseerd nadeel is tenslotte gelegen in de omstandigheid, dat de Nederlandsch-Indische Robusta met haar talloze verschillende kwaliteiten niet leverbaar is op de Fransche termijnmarkt.

Voor de Fransche koloniale koffies daarentegen is sinds 1937 een termijnmarkt te Havre ingesteld, waardoor de invoer wordt vergemakkelijkt.

De consumptie in 1937 was circa ½% lager dan die in 1936, welk verlies resulteert uit een winst der koloniale koffies van 26% en een verlies der vreemde koffies van 6%. Bekijkt men de aanvoercijfers over dezelfde jaren dan is de totale achteruitgang nog sprekender, n.l. 18%, zijnde de resultante van 33% winst op koffie, afkomstig van de Fransche koloniën, tegen een verlies van 27,6% op vreemde koffies.

Afgenomen zijn vooral de invoeren uit:

Brazilië met	27½%
Venezuela met	36%
Britsch-Indië met	50%

terwijl naar aanleiding van het afbreken der commercieele relaties met Haïti de importen uit dit land met circa 83% afnamen. Van de afbreking der relaties met Haïti profiteerden speciaal Columbia, de Dominicaansche Republiek en Salvador.

Een duidelijke illustratie van deze tendenz geven nog de ondervolgende invoercijfers te Havre (in tons van 1000 kg):

	1936	1937
<i>Fransche koloniën</i>		
Madagascar	13.030	18.130
West-Afrika	6.570	12.720
Andere koloniën	1.485	1.485
Totaal	21.085	32.335
<i>Buitenland.</i>		
Brazilië	77.160	62.240
Haïti	25.000	3.400
Centraal Amerika	25.760	39.760
Britsch- en Ned.-Indië	10.700	6.750
Afrika en andere landen	13.000	1.800
Totaal	151.620	113.950
Totale import	172.705	146.285

Havre voorziet in $\frac{3}{4}$ van de koffieconsumptie van Frankrijk; het achterland strekt zich over het geheele land uit.

Bij een beschouwing van de koffiepositie op de Fransche markt moet onderscheid gemaakt worden tusschen:

- 1e. *Koffie uit de Fransche koloniën*, welke onbeperkt en zonder betaling van invoerrechten wordt toegelaten.
- 2e. *Koffie uit andere landen*, waarvan de invoer aan contingentteering en betaling van invoerrechten is onderworpen.

Contingenteering.

In 1936 bedroeg het contingent, dat toegewezen werd aan Nederlandsch-Indië, 1.750 tons per maand of 21.000 tons per jaar. Voor het eerste kwartaal 1937 werd het quotum verlaagd tot 1.312,5 tons, waarna voor de periode 1 April 1937 tot en met 31 Maart 1938 het quotum weder werd verhoogd tot 5.250 tons per kwartaal (verlengd tot 31 Maart 1939), zoodat voor 1937 17.062,5 tons toegelaten hadden kunnen worden (voor de periode 1/4-'38—31/3-'39 weder 21.000 tons). Aangezien Nederlandsch-Indië de van 1936 en 1937 toegestane quota op geen stukken na bereikte, moet de oorzaak van onze kleinere verschepingen naar Frankrijk niet gezocht worden in een te gering aandeel, doch — naast de reeds genoemde factoren — mede aan de zeer hoge rechten, welke Frankrijk op vreemde koffies heft.

Uit de laatste van de Economische Voorlichting te 's Gravenhage verkregen informaties blijkt dat achter-eenvolgens de volgende rechten hebben gegolden (in frs. per 100 kg netto):

	Fransche Koloniën		Minimum-tarief		Algemeen tarief	
<i>Januari 1937.</i>						
Invoerrecht	—	—	256,30	—	512,60	—
Accijns	180.—	—	180.—	—	180.—	—
Taxe spécial	20.—	200.—	20.—	456,30	20.—	712,60
Taxe unique ²⁾	—	8%	—	8%	—	8%
<i>9 Juli 1937.</i>						
Invoerrecht ⁴⁾	—	—	350.—	—	700.—	—
Accijns	260.—	—	260.—	—	260.—	—
Taxe spécial	20.—	280.—	20.—	630.—	20.—	980.—
<i>27 November 1937.</i>						
Invoerrecht	—	—	350.—	—	700.—	—
Licentierecht	—	—	140.—	—	140.—	—
Accijns	260.—	—	260.—	—	260.—	—
Taxe spécial	20.—	280.—	20.—	770.—	20.—	1.120.—
<i>10 Februari 1938.</i>						
Invoerrecht	—	—	350.—	—	700.—	—
Licentierecht	—	—	³⁾ 80.—	—	80.—	—
Accijns	260.—	—	260.—	—	260.—	—
Taxe spécial	20.—	—	20.—	—	20.—	—
Zegel 1% (vanaf 1/1-'38)	2,80	282,80	7,10	717,10	10,60	1.070,60
<i>31 Maart 1938.</i>						
Invoerrecht	—	—	350.—	—	700.—	—
Licentierecht	—	—	90.—	—	90.—	—
Accijns	260.—	—	260.—	—	260.—	—
Taxe spécial	20.—	—	20.—	—	20.—	—
Zegel 1%	2,80	282,80	7,20	727,20	10,70	1.080,70

Bij decreet van 4 Oct. j.l. werd het licentie-recht met 40 frs. per quintaal verlaagd, zoodat het minimum- en algemeen tarief thans respectievelijk frs. 687,20 en

frs. 1.040,70 bedragen. Uit deze opgave blijkt, dat de Fransche koloniën vrijgesteld zijn van het invoer- en licentierecht, waardoor de koffies van dezen oorsprong een preferentie hebben, inclusief de recente verlaging, van frs. 404,40 per 100 kg of rond *f* 20. Aangezien de koloniën voornamelijk robusta's en robusta-achtigen produceeren, is deze preferentie vooral voor Nederlandsch-Indië funest, hetgeen ten duidelijkste blijkt, wanneer men ziet, dat prima W.I.B. Robusta thans nauwelijks *f* 20 per quintaal fob. Soerabaia opbrengt.

Het minimum-tarief geldt practisch voor alle belangrijke koffie-exporteerende landen, terwijl het algemeen tarief geldt voor Nigeria, Sierra Leone, Britsch Togoland, Britsch Somaliland, Honduras, Guyana en sinds 1937 Haïti.

In den loop van 1937 is de preferentie van de Fransche koloniale koffie boven die der landen, vallende onder het minimum-tarief, gestegen van circa frs. 492,80 minus circa frs. 216.— = frs. 276,80 tot frs. 727,20 minus frs. 282,80 = frs. 444,40 per 100 kg netto. (Thans frs. 404,40 per quintaal). Deze preferentie bedraagt bij de momenteele cif-prijzen circa 110% van W.I.B. en 160% van G.B.

In het in hoofde genoemde artikel is men over dezen gang van zaken niet te spreken:

„De Fransche Regeering meent, dat de rechten „ongelimiteerd verhoogd kunnen worden; de lichte, „maar gedurende 2 jaren aanhoudende, achteruit- „gang van de consumptie schijnt deze opinie niet te „bevestigen”.

Op grond van de navolgende overwegingen acht men voorts de *contingenteerings*-maatregelen geheel doelloos:

- a) zij zijn zeer hinderlijk voor den handel,
- b) zonder eenig profijt voor de schatkist,
- c) terwijl zij bij commercieele onderhandelingen geen uitgesproken voordeel opleveren en
- d) zonder voordeel zijn voor de koloniale producenten.

Bij de onderhandelingen is niet direct de contingentteering van belang, doch meer het wapen, dat men bezit in het verschil tusschen het minimum- en algemeen tarief. Of men nu in een bepaald geval het contingent drastisch verlaagt of daarop het algemeen tarief van toepassing verklaart, het resultaat is in beide gevallen hetzelfde.

De contingentteering is derhalve, aldus de Kamer van Koophandel te Havre, een fictie; eenerzijds belemmert zij den normalen gang van zaken zonder voldoende acht te slaan op de kwaliteitsbehoeften, terwijl anderzijds het wapen uitsluitend ligt bij de bestaande tarieven.

Daarenboven verplicht deze maatregel den consument een hooger prijs voor zijn koffie te betalen, terwijl uiteindelijk in de contingentteering de tendenz ligt opgesloten het deficit der handelsbalans te vergrooten, voordat een duurder artikel een voordeliger substitueert.

De contingentteering streeft derhalve haar doel voorbij en bemoeilijkt zonder noodzaak een vergelijk tusschen onderhandelaren.

(*Samengesteld door het Bureau voor Uitvoerzaken van het Kantoor voor den Handel*).

2) *Taxe unique* werd berekend over de waarde incl. rechten en heffingen. Sinds 31/3-'37 in den accijns begrepen.

3) Deze verlaging geldt voor 30% van de hoeveelheden, aangegeven op de invoervergunningen voor de maanden December 1937, Januari en Februari 1938.

4) Sinds 1 Februari 1937 is het statistiekrecht begrepen in de uitvoerrechten.

De toepassingsmogelijkheden en het gebruik van oliën en vetten in de V.S. van Amerika.¹⁾

Zoo op het oog bestaat er geenerlei verwantschap tusschen een tropischen oliepalm, een walvisch en een rund. Toch vormen resp. palmolie, walvischtraan en onetbare talk de voornaamste grondstoffen bij de fabricatie van langzaam-schuimende zeepsoorten. Evenzoo werken klapperolie, palmpittenolie en babassu-olie — hoewel van geheel verschillende oorsprong — samen bij de bereiding van vlug-schuimende zeepen. Katoenzaadolie, palmolie, grondnotenolie en talk vormen op hun beurt weer de voornaamste bestanddeelen van bak- en braadvet. Chineesche tungolie, welke sneldrogend en waterbestendig is — door welke eigenschappen zij toepassing vindt in de verfindustrie — is nauw verwant aan oiticica-olie. Laatstgenoemde oliesoort wordt in Brazilië gewonnen uit de noten van een boomsoort, welke in overvloed langs de N.-O.-kust wordt aangetroffen.

En zoo werken talloze olie- en vetproducten — welke worden verkregen uit de meest uiteenloopende grondstoffen — mede, om in de behoeften der menschen te voorzien.

In het volgende overzicht zullen de voornaamste oliën en vetten worden besproken, alsmede eenige hunner specifieke toepassingen in de spijsvetten-, zeep- en drogende-oliën-verwerkende-industrieën.

Onderstaande tabel geeft allereerst een beeld van de importen van oliën en vetten, inclusief het olie-equivalent van oliezaden — in tons van 1.016 kg — in de V.S. van Amerika.

	Gemidd. 1930/34	1936	1937
Katoenzaadolie.....	2)	57.048	86.610
Olijfolie.....	57.333	40.369	33.622
Grondnotenolie.....	1.009	21.877	25.892
Cocosolie.....	280.439	246.009	301.856
Palmolie.....	107.662	151.245	183.532
Palmpittenolie.....	12.203	15.844	79.949
Sesamzaadolie.....	12.563	26.218	19.750
Zonnebloemzaadolie.....	5.038	11.275	212
Mafsolie.....	2)	12.800	14.700
Raapzaadolie.....	7.646	32.564	3.579
Sojaboonolie.....	1.764	3.208	13.282
Tungolie.....	45.565	60.192	78.074
Perilla-olie.....	7.731	52.635	19.460
Lijnzaadolie.....	108.345	130.933	238.445
Hennepzaadolie.....	2)	6.730	51
Babassu-olie.....	—	16.600	15.410
Castorolie.....	19.773	32.962	29.493
Papaverzaadolie.....	1.387	1.386	1.528
Plant aardige talk en was..	5.307	9.616	13.225
Glycerine.....	5.381	6.516	9.364
Andere plantaardige oliën.	8.654	21.098	26.318
Dierlijke oliën, vetten en smeer.....	9.240	44.388	13.446
Walvischtraan en visch-oliën.....	46.799	41.883	54.843
	743.839	1.043.396	1.262.641

1) Bewerkt naar een artikel van Ch. E. Lund in „Survey of Current Business”, April 1938.

2) Gecombineerd met andere plantaardige oliën.

De voornaamste bronnen voor de oliën- en vetten-voorziening in de V.S. van Amerika zijn katoenzaad, boter en reuzel. Voor gemiddeld 70% kan de totale behoefte aan oliën en vetten in het land zelf worden gedekt.

De gemiddelde jaarlijksche invoer bedroeg in de periode 1931—'35 814.700 tons³⁾, terwijl — vide vorenstaande tabel — in de twee laatst verlopen jaren resp. ruim 1.043.000 en 1.262.000 tons werden geïmporteerd.

De groote invoer in 1937 was hoofdzakelijk het gevolg van de droogte in het voorafgaande jaar, alsmede van de regelmatig stijgende consumptie, die in 1936 ruim 4.000.000 tons bedroeg en in 1937 steeg tot 4.151.800 tons. In de eerste maanden van 1938 liepen de importen belangrijk terug, zulks in verband met den recordoogst van katoenzaad in 1937 van ruim 8.000.000 tons, alsmede den grooten oogst van sojaboonen van circa 1.100.000 tons (op één na den grootst uitgevallen oogst).

Tegen het einde van 1937 liep de vraag naar oliën en vetten terug, als gevolg van de algemeene conjunctuurdaling. De voorraden op 31 December bedroegen circa 1.320.500 tons, of 19% meer dan op het einde van 1936.

Enkele jaren lang overtrof de binnenlandsche consumptie de productie met 900.000 à 1.350.000 tons, welk tekort moest worden gedekt, hetzij door opvoering der productie, hetzij door invoeren, of door bezuiniging op het verbruik. Het eerste alternatief zou een grooteren verbouw van katoen, maïs, vlas, sojaboonen, grondnoten, enz. moeten beteekenen, terwijl voorts de visscherij zou dienen te worden uitgebreid. Ook zou wellicht meer aandacht besteed kunnen worden aan afvalproducten, welke thans nog voor de consumptie verloren gaan.

Slechts een bepaald aantal oliën bezit specifieke toepassingsmogelijkheden; de meeste soorten zijn binnen zekere grenzen onderling vervangbaar, zoodat, wanneer de prijsverhoudingen zulks wenschelijk maken, voor een bepaald product andere oliën zullen worden gebruikt dan normaal het geval is.

Eetbare oliën en vetten (spijsvetten).

De V. S. van Amerika zijn van oudsher verreegde de voornaamste reuzel-producenten van de wereld geweest. De productie hiervan en dientengevolge de exporten zijn in de jaren van verminderde varkensteelt belangrijk gedaald, doch zelfs gedurende dezen tijd was de reuzelproductie van de V.S. van Amerika grooter dan van alle andere landen tezamen. Hetzelfde kan van de productie van plantaardig bak- en braadvet worden gezegd. De jaarlijksche productie van *plantaardig bak- en braadvet* is sedert 1935 gestegen boven 670.000 tons, d.i. tweemaal zooveel als de jaarproductie 25 jaar geleden. Tot en met 1934 was de reuzelproductie vrijwel steeds grooter dan die van andere braadvetten, doch nadien hebben de plantaardige bak- en braadvetten de overhand gekregen.

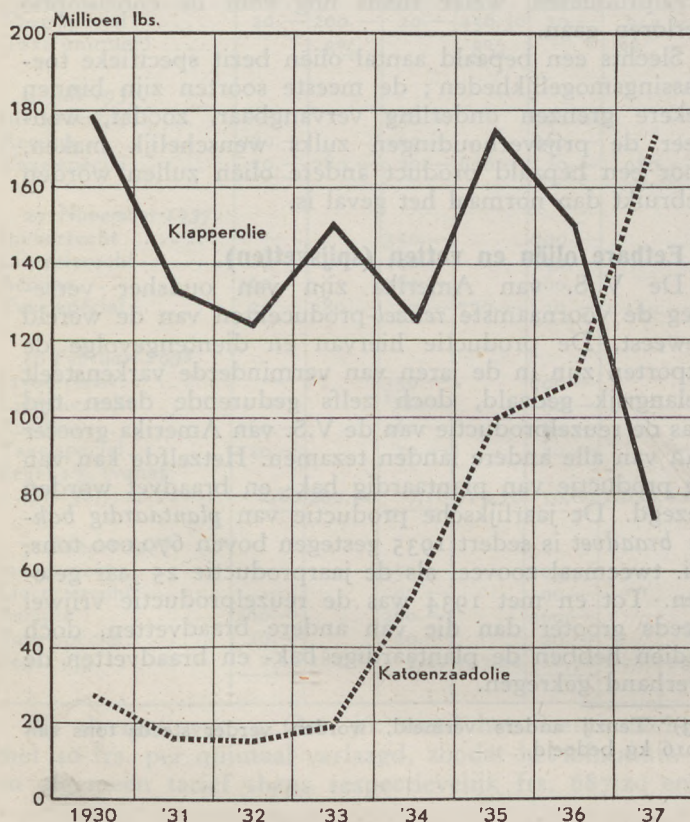
3) Tenzij anders vermeld, worden verder steeds tons van 1.016 kg bedoeld.

De volgende cijfers geven een beeld van de producties (in tons) van :

	Reuzel	Plantaarlijk bak- en braadvet
Gemidd. 1922-'29	791.000	452.200
1933	793.000	425.500
1934	637.000	537.500
1935	348.600	690.600
1936	474.500	708.500
1937	400.000	700.000

De boter-productie der zuivelfabrieken in 1937 kan op ongeveer 720.000 tons worden gesteld, die der boerderijen op circa 230.000 tons (totaal 950.000 tons). Hoewel deze productie ruim tweemaal zoo groot is als die van den tweeden wereld-producent, t.w. Denemarken, is het jaarlijksch verbruik per hoofd van de bevolking ad 7,7 kg belangrijk lager dan dat van een aantal andere landen. Zoo bedraagt het verbruik per jaar per hoofd in Canada ruim 14 kg, in Engeland 11,3 kg en in Nieuw-Zeeland — met het hoogste verbruik ter wereld — ongeveer 19 kg. De jaarlijksche margarine-productie in de V.S. van Amerika ad circa 180.000 tons, is ongeveer gelijk aan die van Engeland ; het jaarlijksch verbruik per hoofd van de bevolking bedraagt in de V.S. van Amerika echter slechts 1,4 kg, in Engeland ruim 4 kg en in Duitschland 9 kg. In de afgelopen 25 jaren is de margarine-productie in de V.S. van Amerika drievoudig toegenomen. Vóór dien tijd werden in dit product meer dierlijke dan plantaardige oliën en vetten verwerkt. Het jaarlijksch verbruik van klapperolie bij de margarinebereiding bedroeg nog geen 400 tons. Vanaf 1914 nam het gebruik van klapperolie sterk toe, zoodat sedert 1920 deze olie kwantitatief de voornaamste grondstof vormde in de margarine-industrie. Sinds 1934 benadert de verbruikte hoeveelheid katoenzaadolie bij de margarineproductie die van klapperolie, terwijl in 1937 het verbruik van eerstgenoemde olie ruim tweemaal zoo groot was als van klapperolie.

Nevenstaande grafiek illustreert het verbruik van katoenzaadolie en klapperolie bij de margarinebereiding sedert 1930.

Zoals hiervoren reeds vermeld, hebben in de margarine-industrie de plantaardige oliën de dierlijke vetten grootendeels verdrongen ; het aandeel dezer laatste bedroeg in de laatste jaren slechts 10% van alle, voor de margarinebereiding gebruikte oliën en vetten.

De importen van eetbare oliën zijn in de laatste jaren ongewoon groot geweest, hoofdzakelijk tengevolge van onvoldoende katoenzaadolie-productie, terwijl ook de reuzelproductie gering was vanwege twee ernstige droogte-perioden. In jaren van recordoogsten van katoen en maïs — zooals in 1937 — produceeren de V.S. van Amerika niet alleen voldoende katoenzaadolie en reuzel, om de invoeren van andere oliën en vetten tot een minimum te beperken, doch de productie laat alsdan zelfs een export-excedent.

Katoenzaad was 80 jaar geleden een waardeloos afvalproduct, aangezien katoen slechts werd verbouwd om het katoenpluis.

In 1937 echter bedroeg de productie van ruwe katoenzaadolie in de V.S. van Amerika circa 725.000 tons, terwijl ruim 782.000 tons werden geconsumeerd (circa 180.000 tons meer dan in 1936). In 1937 werden in de V.S. van Amerika ongeveer 600.000 tons grondnoten geproduceerd. De jaarlijksche wereldproductie wordt geschat op 6.700.000 à 9.000.000 tons, welke — behalve in de V.S. van Amerika — hoofdzakelijk worden verwerkt tot olie, koeken en meel. De laatste jaren is een groote vraag ontstaan naar grondnotenolie voor verwerking als braadvet. De producties van grondnotenolie in de V.S. van Amerika hebben bedragen :

in de jaren 1931—'35, gemiddeld	11.600 tons,
1936	31.250 „
1937	22.800 „

terwijl in de laatste drie jaren tusschen 22.300 à 35.700 tons werden ingevoerd.

Circa 204.000 tons maïs (corn germs) werden in 1937 vermalen tot 56.250 tons ruwe maïsolie. In de laatste jaren worden in de V.S. van Amerika ongeveer 13.400 tons maïsolie per jaar ingevoerd, welke hoofdzakelijk wordt gebruikt als fijne tafelolie en bakolie. Nederland is de voornaamste leverancier van deze olie.

Meer dan 53.500 tons eetbare en oneetbare olijfolie werden jaarlijks geïmporteerd in de periode 1931—'35 ; in 1936 bedroeg de invoer ongeveer 40.000 tons en in 1937 circa 33.400 tons. Deze achteruitgang is toe te schrijven aan de kleine Europeesche oogsten en den oorlogstoestand in Spanje. Ongeveer 65% van de in 1937 ingevoerde olijfolie bestond uit tafel- en sla-olie.

Theezaadolie — bijna gelijk van samenstelling als olijfolie — wordt eveneens veel gevraagd als sla-olie. De import hiervan uit China bedroeg in 1937 ruim 12.000 tons, tegen 3.500 tons in 1936. Een nieuwe spijsolie, gelijk van smaak en voedingswaarde als olijfolie, wordt sedert eenigen tijd in Uruguay bereid uit de zaden van wilde distels. De importen van sesamzaad en -olie, welke — in totaal olie-equivalent — in 1936 circa 26.000 tons bedroegen, liepen in 1937 terug tot ongeveer 20.000 tons, zulks als gevolg van verhoogde „excise taxes”. Deze olie — welke niet ranzig wordt — wordt gebruikt als braadvet, tafel- en sla-olie. Ook worden kleine hoeveelheden verwerkt in de zeepindustrie.

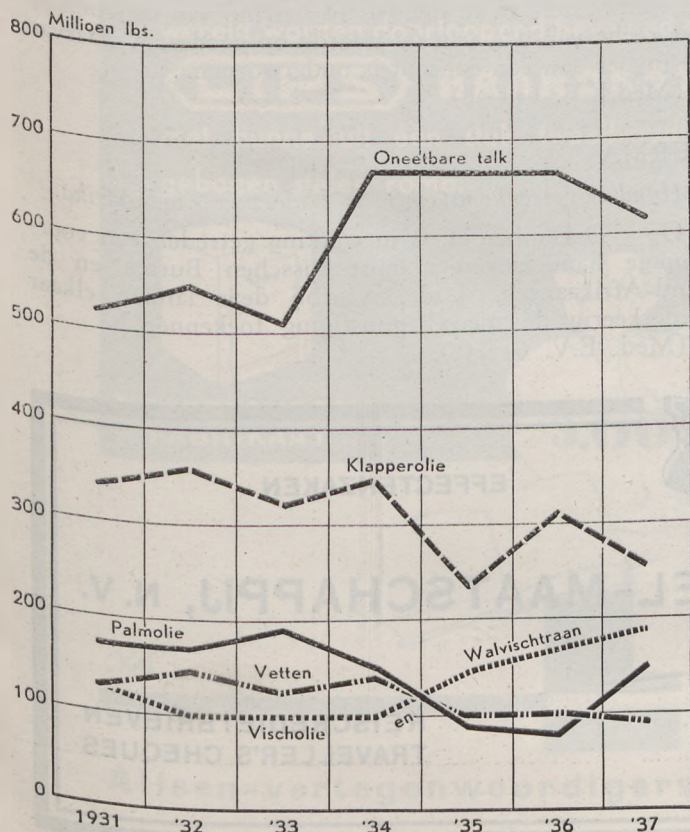
Oliën, gebruikt in de zeepziederijen.

De zeepindustrie is één der belangrijkste oliën- en vettenverwerkende industrieën in de V. S. van Amerika (komt op de tweede plaats, na de spijsvettenindustrieën); het jaarlijksch verbruik van dierlijke, plantaardige en vischoliën bedraagt ongeveer 670.000 tons. Deze oliën en vetten worden in verschillende verhoudingen verwerkt in vele soorten zeep, al naar gelang van hun oplosbaarheid, verzeepingsgetal, prijs, enz., terwijl uiteraard de voorkeur van de verbruikers voor een bepaalde zeep mede een voornamen factor vormt. De belangrijkste grondstoffen voor de zeepfabricatie zijn oneetbare talk, klapperolie, palmolie en vischoliën. Hiervan is oneetbare talk — welke dient ter bereiding van langzaam-schuimende zeepsoorten — verreweg het voornaamste ingrediënt, met een jaarlijksch verbruik, dat tweemaal zoo groot is als dat van klapperolie (vlug-schuimend). De talk-productie bedroeg in 1937 226.300 tons — waarvan 34.400 tons eetbaar — of 12% minder dan in 1936.

Oneetbare talk en klapperolie zijn bij de zeepfabricatie niet geheel onderling vervangbaar. De meeste zeepsoorten worden gemaakt uit een mengsel van klapperolie en talk, omdat deze combinatie de voordeelen biedt van een snelle oplosbaarheid en rijkelijke schuimvorming.

Bij de zeepbereiding wordt van klapperolie, meer dan van andere oliën, een groot percentage glycerine afgescheiden, zoodat bij het gebruik van klapperolie een waardevol bijproduct wordt verkregen, dat o.m. wordt benut bij de vervaardiging van springstoffen, voor glycerineremmen van kanonnen, enz.

Aan bovengenoemde harde oliën worden diverse zachte oliën in verschillende verhoudingen toegevoegd. Pure olijfolie is een van de weinige oliën, welke zonder bijmenging van andere oliën een geschikte zeepsoort levert (olijfolie-zeep, welke in Castilië wordt gefabriceerd).

Katoenzaadolie en sojaboonolie worden slechts in geringe mate in de zeepindustrie gebruikt. De toenemende vraag naar katoenzaadolie voor de bereiding van spijsvetten gedurende de laatste 20 jaren, heeft deze oliesoort meer en meer onttrokken aan de zeepindustrie.

In verband met de chemische samenstelling vormen klapperolie, palmpittenolie en babassu-olie een snelschuimende zeepsoort, welke speciaal van belang is voor streken, waar het water hard is. De grafiek links laat het verbruik zien van de voornaamste oliën en vetten in de zeepindustrie sedert 1931.

De invoer van palmolie en palmpittenolie bedroeg in 1937 ruim 260.000 tons, voornamelijk afkomstig uit Nederlandsch-Indië en Afrika.

Naast oneetbare talk vormen palmolie en klapperolie in de zeepindustrie de voornaamste grondstoffen. Door toenemende vraag naar oliën voor de spijsvettenindustrie werden echter steeds grootere hoeveelheden palmolie gebruikt voor de bereiding van bak- en braadvet. In de afgelopen drie jaren heeft palmolie de tweede plaats ingenomen — na katoenzaadolie — onder de voor deze spijsvetten gebezigde plantaardige oliën.

Palmpittenolie wordt — omdat zij snel schuimt — hoofdzakelijk gebruikt in de zeepfabricatie; het verbruik in 1937 was viermaal zoo groot als in 1936. Ook wordt deze olie in belangrijke hoeveelheden gebruikt bij de bereiding van suikergoed, confituren, e.d.

Drogende oliën.

De toenemende behoefte aan oliën, o.a. in de verf- en vernisindustrie, maakte in de laatste jaren steeds grootere invoeren noodzakelijk.

Bepaalde oliesoorten zijn — vanwege hun specifieke eigenschappen — uitermate geschikt, doch gedeeltelijke vervanging door andere drogende oliën is vaak mogelijk.

„Excise taxes” op perilla- en hennepzaad, alsmede op de daaruit bereide oliën, hebben de invoeren daarvan doen dalen, waartegenover een vermeerderd verbruik, resp. grootere invoer ontstond van lijnzaad- en tungolie.

In olie-equivalent omgerekend, daalden de importen van hennepzaad- en perilla-olie van 60.000 tons in 1936 tot 20.000 tons in 1937, terwijl de invoer van lijnzaad- en tungolie steeg van circa 190.000 tons in 1936 tot ruim 310.000 tons in 1937.

Lijnzaadolie is verreweg de belangrijkste grondstof voor de verfbereiding; het gemiddelde jaarlijksche verbruik in de periode 1932-'36 bedroeg ruim 114.000 tons, of 60% van alle gebruikte oliën in de verf-, vernis- en aanverwante industrieën (lakken, linoleum, drukinkt, stopverf, enz.). In 1937 steeg het verbruik in de drogende-oliën-industrieën tot circa 160.000 tons.

De totale productie van lijnzaadolie (uit binnenlandsch en ingevoerd vlaszaad) bedroeg in 1937 ongeveer 300.000 tons (circa 238.000 tons import), of 46% meer dan in 1936.

Bijna de geheele vraag naar tungolie in de V. S. van Amerika, wordt gedekt door invoeren uit China. Ondanks de vijandelijkheden in dit land, bereikte de invoer in 1937 het record van 78.000 tons (ca. 18.000 tons meer dan in 1936). De aanplantingen van tungboomen in de V. S. van Amerika zijn in de laatste jaren uitgebreid, doch de olieproductie bedroeg in 1937 nog geen 1.000 tons.

Sojaboonolie — de meest veelzijdige van alle plantaardige oliën — is een half-drogende olie, welke in de verfindustrie gewoonlijk wordt gebruikt, vermengd met sneller drogende oliën, zooals perilla-olie.

Tengevolge van een „excise tax” liep de invoer van

perilla-olie, welke in 1936 52.700 tons heeft bedragen, in 1937 terug tot ongeveer 20.000 tons. In de V. S. van Amerika bestaat geen perilla-cultuur, doch proeven hebben aangetoond, dat de verbouw in het Zuiden van het land, speciaal op zandigen leemgrond, mogelijk is.

Over het algemeen mag worden gezegd, dat in het verbruik van oliën en vetten in de V. S. van Amerika doorgaans binnen zekere grenzen verschuivingen vallen te constateeren, welke voortspruiten uit gewijzigde vraag- en aanbodsverhoudingen. De vraag kan bijvoorbeeld wijzigen onder invloed van nieuwe technische vindingen (waardoor het mogelijk wordt andere oliën te gebruiken), veranderingen in de onderlinge prijsverhouding der diverse oliën (verhooging dan

wel verlaging van invoerrechten, enz.), de noodzakelijkheid met het eindproduct den smaak van den consument te volgen (zeep), enz., terwijl het aanbod niet alleen afhankelijk is van de hoegrootheid van het beplante oppervlak, doch tevens van weersomstandigheden (droogte in de V. S. van Amerika 1934 en 1936), transportmogelijkheden, politieke verwickelingen, enz.

In verband hiermede zal het duidelijk zijn, dat eene bruikbare prognose inzake het toekomstige verbruik van oliën en vetten in de V. S. van Amerika — welke van belang zou kunnen zijn voor den afzet van Ned.-Indische palmolie naar dit land — niet is op te stellen.

(Samengesteld door het Bureau voor Uitvoorzaken van het Kantoor voor den Handel).

Aanteekeningen.

NEDERLANDSCH-INDIË.

Groothandelsprizen exportproducten.

Indexcijfers, gewogen met uitvoerhoeveelheden in 1935 (1929=100).

		(Voorloopige cijfers)	
Sept. 1936	39,7	24 Oct. — 29	Oct. 1938 46,1
Dec. „	56,6	31 „ — 5	Nov. „ 45,8
Mrt. 1937	63,5	7 Nov. — 12	„ „ 46,0
Juni „	55,8	14 „ — 19	„ „ 45,3
Sept. „	52,6	21 „ — 26	„ „ 44,4
Dec. „	44,8	28 „ — 3	Dec. „ 44,4
Mrt. 1938	40,7	5 Dec. — 10	„ „ 44,7
Juni „	40,2	12 „ — 17	„ „ 45,2
Sept. „	44,5	19 „ — 24	„ „ 45,5
Dec. „	45,1	26 „ — 31	„ „ 45,6

(Centraal Kantoor voor de Statistiek).

NEDERLAND.

Handelsverkeer met Finland.

Op 20 December j.l. is te 's-Gravenhage door den Minister van Buitenlandsche Zaken en den Finschen Gezant hier te lande een overeenkomst onderteekend tot nadere regeling van het handelsverkeer tusschen Nederland en Finland.

De overeenkomst omvat enerzijds een verlaging en een consolidatie van enkele douanetarieven in Finland, anderzijds een uitbreiding van de invoermogelijkheden in Nederland van eenige Finsche artikelen.

(Med.E.V. 611/38).

BELGIË.

Bijzonder licentierecht.

Blijkens mededeeling in de dagbladen is in den op 16 December j.l. gehouden Ministerraad besloten een ontwerpbesluit in te dienen tot heffing van een bijzonder recht van 2% van de waarde op goederen, waarvan de invoer aan een consent is onderworpen.

(Med.E.V. 611/38).

BURMA

Handelsovereenkomst met de Unie van Zuid-Afrika.

Op 5 December j.l. is in werking getreden een voorloopige handelsovereenkomst tusschen Burma en de Zuid-Afrikaansche Unie, waarbij deze landen elkaar wederkeerig de meestbegünstiging toekennen.

(Med. E.V. 612/38).

BANKZAKEN

EFFECTENZAKEN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N. V.

FACTORIJ BATAVIA
en hare kantoren in Nederl.-Indië, Br.-
Indië, Burma, Str. Settli., China en Japan

REISCREDIETBRIEVEN
TRAVELLER'S CHEQUES

FRANKRIJK.

Handelsverdrag met Ecuador.

In het *Journal Officiel* van 17 December j.l. is afgekondigd de tekst van het handelsverdrag, op 31 October 1938 te Quito geteekend tusschen Frankrijk en Ecuador. Het verdrag is gesloten op voet van meestbegunstiging en is, in afwachting van de goedkeuring, reeds op 1 resp. 15 November j.l. in werking gesteld.

Frankrijk staat jaarlijks een contingent van tenminste 3.000 ton koffie toe, benevens een reservecontingent van 4.000 ton; verder nog een contingent van 1.500 ton sinaasappelen, en waarborgen bij een eventueele contingentteering van belangrijke Ecuadoriaansche producten als cacao en corozo.

Echter zullen bij de huidige of eventueel nog in te stellen contingentteeringen in Ecuador aan Frankrijk zonder eenige beperking invoervergunningen verleend worden, ter hoogte van 80% van de fobwaarde van de in het voorafgaande kalenderjaar naar Frankrijk uitgevoerde producten, met dien verstande, dat voor artikelen, welke niet vallen onder de bij het verdrag gevoegde lijst van voor Ecuador onmisbare producten, niet meer dan de helft van deze 80% beschikbaar zal zijn.

(Med.E.V. 611/38).

GRIEKENLAND.

Prijzencontrôle op ingevoerde goederen.

Ingevolge een beslissing van de betrokken Grieksche Ministeries is de volgende wijziging in de invoerreglementeering aangebracht:

De importeurs van buitenlandsche goederen in Griekenland moeten vóór de bestelling daarvan de prijzen der in te voeren goederen door den Minister van Nationale Economie doen controleeren;

de invoer van goederen in Griekenland, waarvan de gefactureerde prijzen in vergelijking met de door de contrôle toegestane een belangrijk verschil aanwijzen, zal worden verboden.

(Med. E.V. 611/38).

LETLAND.

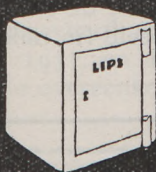
Buitenlandsche handel gedurende Januari t/m Sept. 1938.

Gedurende de eerste negen maanden van 1938 werd door Letland voor een waarde van 168 millioen Lat ingevoerd, terwijl de waarde van den totalen uitvoer 158,4 millioen Lat bedroeg. De invoer daalde in vergelijking met de overeenkomstige periode van 1937 met 1,6 millioen Lat, de uitvoer met 20,6 millioen Lat. Het totale handelsvolume was 22,2 millioen lager dan in de eerste negen maanden van 1937. De handelsbalans

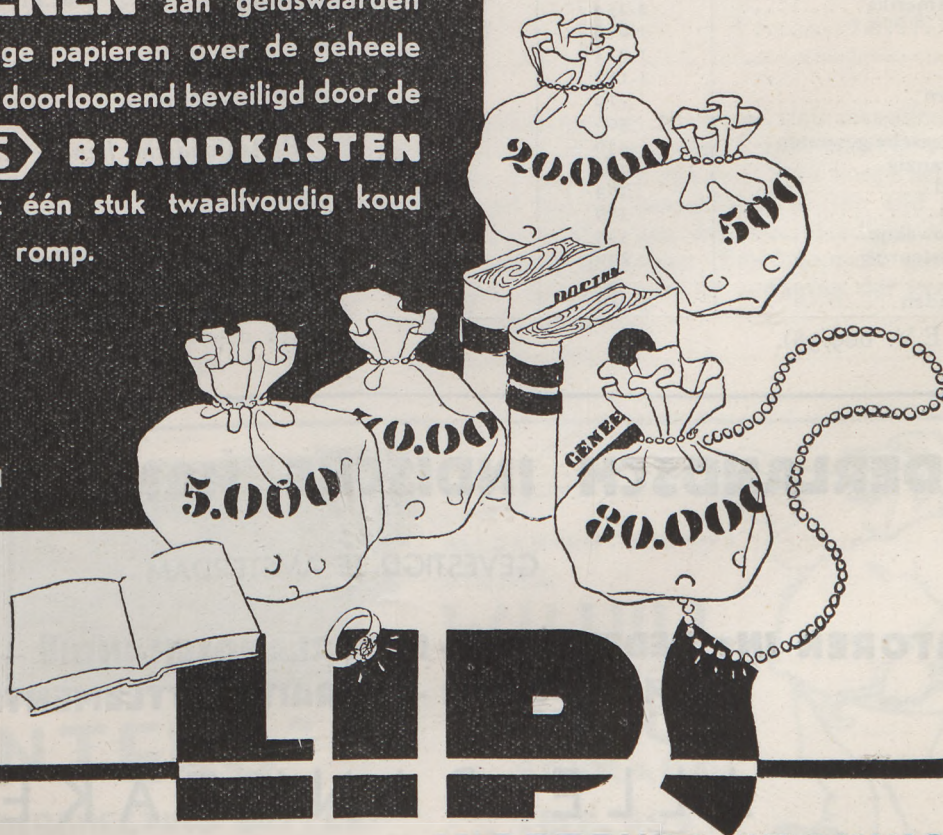
MILLIOENEN aan geldswaarden en geldswaardige papieren over de geheele wereld worden doorlopend beveiligd door de

LIPS BRANDKASTEN

met hunne uit één stuk twaalfvoudig koud gebogen stalen romp.

NEDERLANDSCH
FABRIKAAT

LIPS

Alleen-vertegenwoordigers: **LINDETEVES-STOKVIS**

wees een nadeelig saldo aan van 9,6 miljoen Lat, terwijl in de overeenkomstige periode van 1937 een uitvoersaldo bereikt werd van 9,4 mill. Lat.

De handel van Letland met een aantal der voornaamste landen vertoonde het volgende beeld (waarde in 1.000 Lat):

	Januari/September	
	1938	1937
<i>Invoer uit:</i>		
Duitschland	66.240	43.651
Groot-Britannië	30.801	33.737
V. S. van Amerika	11.542	11.633
Sovjet-Rusland	5.995	6.900
Zweden	4.657	5.168
België/Luxemburg	3.886	15.812
Ned. overzeesche gewesten	3.154	4.511
Polen en Danzig	3.021	3.054
Italië	2.848	1.216
Nederland	2.610	4.481
Frankrijk	2.524	3.092
Litauen	2.348	905
Estland	1.480	1.067
Denemarken	1.368	4.462
Noorwegen	963	1.147
Finland	911	971
Tsjecho-Slowakije	507	2.644
Voorm. Oostenrijk	443	826
Roemenië	50	2.010
Overige landen	19.785	20.261
<i>Uitvoer naar:</i>		
Groot-Britannië	69.376	70.016
Duitschland	51.586	61.269
Nederland	5.646	7.524
Sovjet-Rusland	5.382	4.049
Frankrijk	3.439	2.432
Zweden	3.116	1.469
België/Luxemburg	2.854	9.940
V. S. van Amerika	2.254	2.362
Litauen	1.600	1.416
Finland	1.212	1.489
Estland	1.172	1.406
Denemarken	712	944
Italië	500	1.500
Ned. overzeesche gewesten	456	161
Polen en Danzig	435	561
Zwitserland	384	1.832
Noorwegen	386	2.903
Tsjecho-Slowakije	345	317
Voorm. Oostenrijk	240	266
Roemenië	53	15
Overige landen	7.289	7.133

(Med. E.V. 609/38).

NOORWEGEN.

Buitenlandsche handel gedurende Januari t/m September 1938 en 1937.

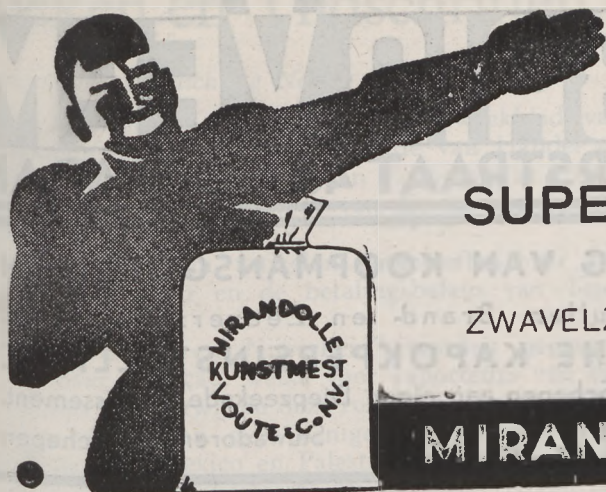
De handelsbalans van Noorwegen met een aantal der voornaamste landen, vertoonde over Januari t/m September 1938 in vergelijking met de overeenkomstige periode van 1937 het volgende beeld (in miljoenen Kroenen):

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK, N.V.

GEVESTIGD TE AMSTERDAM

KANTOREN IN: NEDERLAND — NEDERLANDSCH-INDIË — CHINA — JAPAN — PHILIPPIJNEN — STRAITS SETTLEMENTS — BRITSCHE INDIË

ALLE BANKZAKEN

SUPERSTIKFOS N. P. K.-MEST

in alle gewenschte verhoudingen

ZWAVELZURE AMMONIAK, DUBBELSUPERFOSFAAT,
KALI, GUANO'S, en BOENKILS

MIRANDOLLE, VOÛTE & CO N.V.

	Jan. t/m Sept. 1938				Jan. t/m Sept. '37	
	Invoer		Uitvoer		Invoer	Uitvoer
	produc- tieland	land v. aan- koop	verbr.- land	land v. ver- koop	land v. aan- koop	land v. ver- koop
Totaal	886.711	886.711	554.351	554.351	960.786	586.334
Groot-Britannië en N.-Ierland	144.039	208.802	135.740	154.545	240.157	162.681
Duitsland	165.571	152.091	87.676	88.208	157.428	81.275
V. S. v. Amerika	92.315	95.960	42.481	40.672	89.019	56.308
Zweden	101.381	105.703	46.783	48.610	112.507	48.271
Denemarken	33.446	50.139	22.029	22.953	56.874	18.736
Frankrijk	24.554	26.665	40.840	45.753	35.868	38.865
Nederland	29.213	41.354	14.266	15.230	30.859	23.101
Ned.-Indië	17.127	1.502	1.032	562	4.859	706
Curaçao	9.666	4	91	71	75	46
Suriname	734	306	15	12	479	1

Verdeeld naar de bestemmingslanden vindt men de volgende cijfers voor de eerste tien maanden van 1938 :

Duitsland	396.898 ton
Tsjecho-Slowakije	127.800 „
Griekenland	126.877 „
België	74.164 „
Engeland	37.795 „
Zwitserland	37.244 „
Denemarken	31.298 „
Frankrijk	26.908 „
Italië	25.202 „
Andere landen	125.632 „
Totaal	1.009.818 ton

(Med.E.V. 609/38).

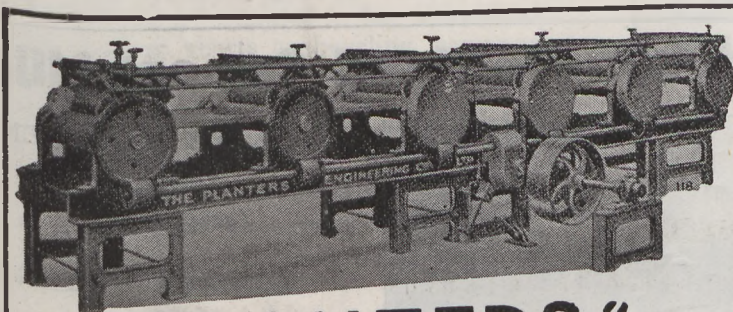
ROEMENIË.

Uitvoer van graan gedurende Januari t/m October 1938.

Gedurende de maand October 1938 is uit Roemenië uitgevoerd een totaal van 152.071 ton granen, zaden, enz. Aan tarwe, onder deze cijfers begrepen, is in October 1938 uitgevoerd 100.295 ton tegenover 162.121 ton in October 1937, en aan maïs 9.472 ton tegen slechts 30 ton in de overeenkomstige maand in 1937.

In vergelijking met de eerste tien maanden van 1937 is de uitvoer over de eerste tien maanden van 1938 verminderd met 1.108.264 ton. Men hoopt echter, dezen achterstand binnen betrekkelijk korten tijd te kunnen inhalen tengevolge van den overvloedigen tarwe-oogst en den beteren maïs-oogst. Een bijzonder gunstig resultaat wordt verwacht van de verlaging der invoerrechten op graan in Engeland.

(Med.E.V. 609/38).

„PLANTERS“
„AR“ TYPE RUBBERSHEETING BATTERY

ALLEENVERTEGENW:
FIRMA
W.H.HILL
INGENIEURS—
„BRIDUCO“
SOERABAIA
TELF. 999 N

N.V. SOERABAIA VEEM

TVDZVH

CHINEESCHE VOORSTRAAT 45-SOERABAIA

OPSLAG, BEWARING, VERSCHeping VAN KOOPMANSGOEDEREN

INKLARING =
EN EXPEDITIE.

Beleenbare Cedullen, Brand- en Zeeverzekeringen.

HYDRAULISCHE KAPOKPERINSTALLATIE

Lossen en laden van Schepen aan eigen Diepzeekade Etablissement.

Prauwenveer

Stuwadoren van Schepen

ZUID-RHODESIË.

Invoerrechten op melasse.

Blijkens een verschenen kennisgeving No. 556 in de Staatscourant van Zuid-Rhodesië dd. 18 November 1938, is de heffing van invoerrechten op melasse, omschreven onder tariefnummer 43 (b), kolommen A, B en C, geschorst op grond van het bepaalde bij artikel 16 sub 1 van de tariefwet 1937.

Deze invoerrechten bedragen resp. £ 0.3.0, £ 0.2.0 en £ 0.2.0 per 100 lbs.

(56146/38).

(Mededeeling van het Gezantschap der Nederlanden te Pretoria).

SURINAME.

Buitenlandsche handel; uitvoer gedurende het tijdvak Januari t/m September 1938 en 1937.

De waarde van den uitvoer uit Suriname bedroeg over de periode Januari t/m September 1938 f 4.831.271 tegen f 5.371.801 in het overeenkomstige tijdvak van 1937. De uitvoer was als volgt samengesteld (in guldens):

	Januari t/m September	
	1938	1937
Levende dieren.....	3.466	1.499
Voedingsmiddelen en dranken. waarvan:	1.154.033	1.244.581
Rijst.....	322.963	292.789
Ongebrande koffie.....	309.482	404.286
Ruwe suiker.....	487.006	514.300
Ruwe of eenvoudig bewerkte grondstoffen.....	3.063.371	3.569.827
waarvan:		
Melasse.....	26.373	29.250
Balata.....	162.144	90.015
Hout, incl. gezaagd.....	49.074	38.697
Bauxiet.....	2.818.601	3.402.815
Bewerkte producten.....	7.502	5.059
Onbewerkt goud.....	602.899	507.786
Zilveren munten.....	—	43.049

(Med. E.V. 609/38).

N. V. Nederlandsch-Indische Portland Cement Mij.

VOLDOET AAN DE
EISCHEN VAN
N. 481 B.

(Cement met hooge aanvang-
oastheid)

BATES PAPIEREN
ZAKKEN

(42½ kg netto)

IJZEREN VATEN

(170 kg netto)

Een onzer vijf Roteroovens (Unax-oven 86 m lang) produceert 1300 vaten per dag.

Padang Cement merk „Karbouw”

Boeken en Tijdschriften.

Economische Voorlichting No. 51, 1938.

Van „*Economische Voorlichting*”, het weekblad van de gelijknamige afdeling der Directie van Handel en Nijverheid van het Ministerie van Economische Zaken te 's-Gravenhage, werd No. 51 van dit jaar ontvangen, gedateerd 23 December 1938.

Daarin worden o.m. artikelen aangetroffen over den Zuidslavischen dinar en de betalingsbalans van Tsjecho-Slowakije.

Onder „Handel en Nijverheid” worden gegevens verstrekt over Curaçao, welke voor exporteurs van belang kunnen zijn, terwijl in deze rubriek eveneens mededeelingen voorkomen over eenige landen, waaronder Groot-Britannië, Mexico en Palestina.

In de rubriek „*Economische Propaganda*” is een bespreking opgenomen over de internationale verkeers-tentoonstelling te Keulen, waarna de gebruikelijke kalender volgt van internationale congressen, jaarbeurzen en tentoonstellingen.

Onder „*Economische Politiek*” worden o.a. verdragen en overeenkomsten vermeld, die gesloten zijn tusschen Nederland—Finland, Duitschland—Zwitserland en Ecuador—Frankrijk.

Diverse Berichten.

Mededeeling.

Belanghebbenden hier te lande wordt in overweging gegeven, alvorens zich met verzoeken om inlichtingen tot Nederlandsche diplomatieke en consulaire ambtenaren in het buitenland te wenden, zich in verbinding te stellen met het Hoofd van het Bureau voor Buitenlandsche Handelsvoorlichting en Propaganda van het Kantoor voor den Handel te Batavia-C., aangezien in vele gevallen door genoemd bureau over de gewenschte gegevens wordt beschikt, waardoor niet onbelangrijke tijdsbesparing kan worden verkregen.

Indien blijkt, dat de verzochte gegevens hier te lande niet beschikbaar zijn, verleent het bureau gaarne zijne bemiddeling tot het verkrijgen daarvan bij de betrokken instanties in het buitenland.

Het verdient voorts aanbeveling, aanvragen tot vestiging van handelsrelaties in het buitenland vergezeld te doen gaan van volledige bijzonderheden betreffende de artikelen waarop de aanvraag betrekking heeft, alsmede van bank- en/of andere referenties nopens den aanvrager.

Kennisgevingen.

In de „Verzameling van Kennisgevingen aan de Ambtenaren der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen over het jaar 1938” is verschenen:

Kennisgeving No. 78. Wijziging van het tarief van invoerrechten ten aanzien van mineraalwater.

Nieuwe Maatschappijen.

Javasche Courant van 30/12-1938 No. 104.

Bijvoegsel No. 173. Naamlooze Vennootschap: Bataviaasch Bouwkas en Administratiekantoor „Onderling Belang” (Babokas), gevestigd te Batavia. Kapitaal f 10.000.—, verdeeld in 100 aandelen van f 100.—.

Opgeheven Maatschappijen.

Javasche Courant van 30/12-1938 No. 104.

Blijkens acte dd. 26 September 1938 No. 57, is de te Soerabaia gevestigde naamlooze vennootschap „N.V. Bouw en Handel Maatschappij L.O.V. (Labor Omnia Vincit)” ontbonden.

Bij besluit der buitengewone Algemeene Vergadering van Aandeelhouders van 15 December 1938 is per 31 December j.l. ontbonden de te Batavia gevestigde naamlooze vennootschap „Maatschappij tot Exploitatie van het Particuliere Land Tanah Abang.”

Handelsbetrekkingen.

No. 72. *Britsch-Indië*. Firma te Calcutta wenscht in relatie te treden met exporteurs hier te lande van oud koperwerk (alsmede voorwerpen, vervaardigd uit een alliege van koper en tin) en oud koperdraad.

No. 3854891.

Nadere inlichtingen verstrekt het Bureau voor Buitenlandsche Handelsvoorlichting en Propaganda van het Kantoor voor den Handel, Molenvliet West 8, Batavia-Centrum.

Bij verzoeken om inlichtingen op te geven nummer van de handelsbetrekking en nummer van het Economisch Weekblad.

Aanbestedingen.

Uitslag aanbesteding.

De uitvoering van het werk: „Het bouwen van 3 gewapend beton bruggen in den hoofdverkeersweg Bandjermasin — Moeara Oeja tusschen km 39 + 612 en km 47 + 90”, in de afdeling Bandjermasin, residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, waarvan de aanbesteding is gehouden op 21 November 1938 te Bandjermasin is gegund aan de „Associatie Selle en de Bruyn — Reverse en de Vries” te Batavia-Centrum voor het bedrag van f 23.300.— (Drie en twintig duizend en drie honderd gulden).

(1)

Uitslag aanbesteding.

De uitvoering van het werk: „Het maken der werken der detailbevloeiing van het secundaire vak Telagasari, laatste gedeelte” is na gehouden openbare aanbesteding (vide de advertentie in het Economisch Weekblad van 25 November j.l. No. 47) gegund aan den aannemer Tan Wan Teng te Toegoe (Losarang) voor de aannemingssom van f 39.930.— (negen en dertig duizend negen honderd en dertig gulden).

(2)

Buitenlandsche groothandelsprijzen.

N.B. 1 ton = 20 cwts = 1016 kg, 1 cwt = 112 lbs = 50.8 kg, 1 lb = 16 oz = 453.59 g, 1 oz = 28.35 g, 1 troy oz (goud en zilver) = 31.1035 g, 1 bushel = 35.24 l, 1 barrel = 159 l, 1 gallon = 3.785 l.

Table with columns for years 1937 and 1938, and months Jun, Jul, Aug, Sept, Oct, Nov. Rows list various commodities like Kapok, Koffie, Thee, Goud, etc., with their prices in different units.

1) Veiling van 14 en van 28 October 1937. 2) Veiling van 11 November 1937. 3) Veiling van 2 en van 16 Juni 1938. 4) Veiling van 30 Juni en van 14 Juli 1938. 5) Veiling van 4 Augustus 1938. 6) Veiling van 1 en van 15 September 1937. 7) Veiling van 29 September en van 13 October 1938. 8) Veiling van 27 October en van 10 November 1938. 9) Veiling van 2 en van 16 September 1937. 10) Veiling van 3 en van 17 Juni 1937. 11) Veiling van 1 en van 15 Juli 1937. 12) Veiling van 5 Augustus 1937. 13) Levering December. 14) Levering Juli. 15) Noteerlijzen per medio v/d maand. 16) Dooreen-opbrengst van de inschrijving op 8 October 1937. 17) Dooreen-opbrengst van de inschrijving op 17 September 1937. 18) Dooreen-opbrengst van de inschrijving op 4 en op 18 Juni 1937. 19) Dooreen-opbrengst van de inschrijving op 3 en op 10 Juni 1938. 20) Dooreen-opbrengst van de inschrijving op 16 Juli 1937. 21) Dooreen-opbrengst van de inschrijving op 8 Juli 1938. 22) Levering September. 23) Dooreen-opbrengst van de inschrijving op 23 September 1938.

Gemiddelde kleinhandelsprizen¹⁾ te Batavia in guldens.

Table with columns for years 1936, 1937, and 1938, and sub-columns for months (Sept., Febr., April, Juli, Sept., Nov., Dec.). Rows list various goods like rice, oil, sugar, and flour.

1) Geldende medio der maand. 2) Sept. '36 = oude verpakking, 650 gram netto; na Sept. '36 = nieuwe verpakking, 420 gram netto. 3) N.B. De hier gepubliceerde cijfers zijn uit andere en meer bronnen verzameld dan die gepubliceerd over Januari 1938 en voorafgaande maanden. 4) Het gewicht sinds 12 Mei 1938 van 100 tot 110 gram verhoogd. De prijzen blijven opgegeven per stuk.

Pasarprijzen¹⁾ Java en Madoera.

Table with columns for years 1936, 1937, and 1938, and sub-columns for months (Sept., Juni, Juli, Aug., Sept., Oct., Nov., Dec.). Rows list various goods like rice, oil, and sugar.

1) Gemiddelde prijzen in guldens; de cursief gedrukte cijfers duiden het aantal noteringen aan.

Kosten van voeding ¹⁾ der Inheemsche bevolking Java en Madoera
(per 1000 personen per dag).

	1913	1937								1938					
		Sept.	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.
<i>Inheemsche bevolking Java en Madoera (p. 1000 pers. p. dag).</i>															
1 Rijst 263.7 kg	30.96	16.50 ^a	18.93 ^a	19.72	20.81 ^a	21.22	21.77	22.20 ^a	22.29	20.46 ^a	20.37	20.38 ^a	20.70	20.75 ^a	20.92
2 Mais 103.1 kg	3.34	2.58	3.34	3.35 ^b	3.64	3.90	4.—	4.02 ^b	3.91 ^b	3.49 ^b	3.64	3.71	3.70	3.74 ^b	3.65
3 Cassave 367.5 kg	5.06	2.84	3.33	3.33	3.61 ^b	3.46 ^b	3.52 ^b	3.76 ^b	3.69	3.78 ^b	3.73	3.53	3.32 ^b	3.29 ^b	3.29 ^b
4 Bataten 93.3 kg	1.21	0.71	0.93	0.91	0.93	0.91 ^b	0.89 ^b	0.93	0.93	0.96 ^b	1.—	0.95	0.90	0.83 ^b	0.83 ^b
5 Aardnoten 9.9 kg	1.76	0.69	0.91	0.98	0.96 ^b	0.99 ^b	0.99 ^b	0.97	0.96	0.91	0.90	0.89	0.86	0.81 ^b	0.83 ^b
6 Kedele 9.9 kg	1.28	0.48 ^b	0.54 ^b	0.56 ^b	0.57	0.61	0.62 ^b	0.64	0.62 ^b	0.66	0.65 ^b	0.64	0.62 ^b	0.62 ^b	0.62
7 Karbouwenvleesch 4.9 kg.....	1.60	1.64	1.70	1.72	1.78	1.78	1.82	1.88	1.92	1.92 ^b	1.92 ^b	1.95	1.97 ^b	1.92 ^b	1.95
8 Gedr. visch 5.4 kg	2.64	0.97	1.03 ^b	1.05 ^b	1.10	1.10	1.08	1.10	1.05 ^b	1.00 ^b	0.98	0.98	0.98	0.98	1.00 ^b
9 Kippeneieren 15 stuks	0.37 ^b	0.26 ^b	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30	0.30
10 Klappers 130 stuks	5.20	2.92 ^b	4.22 ^b	3.90	3.90	3.90	3.90	3.57 ^b	3.57 ^b	2.92 ^b	2.92 ^b	2.92 ^b	2.92 ^b	2.92 ^b	2.60
11 Klapperolie 2 flesschen.....	0.60	0.21 ^b	0.32	0.31	0.30 ^b	0.29 ^b	0.29	0.28	0.27	0.22	0.21 ^b	0.21	0.20 ^b	0.20	0.20
12 Zout 14 briketten	1.12	1.40	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12	1.12
1—12 Totaal kosten	55.14 ^a	31.22 ^a	36.69	37.26 ^b	39.04	39.60	40.32	40.79	40.65	37.77 ^a	37.76	37.59	37.61 ^a	37.55	37.34 ^a
Indexcijfers (1913=100)	100	57	67	68	71	72	73	74	74	69	68	68	68	68	68

^{a)} Gebaseerd op de gemiddelde pasarprizen van Java en Madoera.

Wisselkoersen te Batavia.

Eenheid		De laagste en hoogste koersen, in guldens.														
		1920		1935		1936		1937		September 1938		October 1938		November 1938		
		L.	H.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	L.	H.	
Amsterdam ¹⁾	f	100.—	99.—	103.25	99.75	100.—	99.75	99.87 ½	99.75	100.—	100.12 ½	100.12 ½	100.12 ½	100.12 ½	100.12 ½	100.12 ½
T.T.	£	1.—	9.20	11.50	6.97	7.50	7.24	9.33	8.89	9.03	8.92	8.93	8.71	8.93	8.51	8.77
Londen T.T.	£	1.—	9.20	11.50	6.97	7.50	7.24	9.33	8.89	9.03	8.92	8.93	8.71	8.93	8.51	8.77
New York	\$	100.—	262.50	339.—	146.—	150.—	145.25	189.25	179.50	183.—	183.25	187.—	184.—	187.—	184.—	184.75
Singapore Zicht	Str. \$	100.—	106.—	133.—	81.62 ½	87.25	84.87 ½	109.50	104.25	106.12 ½	103.62 ½	104.12 ½	101.50	103.75	99.—	102.12 ½
Br. Indië T.T.	Rupees	100.—	79.—	124.—	52.62 ½	56.62 ½	54.75	70.50	67.25	68.25	66.50	66.75	65.25	66.75	63.62 ½	65.50
Japan	Yen	100.—	126.—	169.50	41.12 ½	44.25	42.12 ½	54.50	51.62 ½	52.75	52.25	52.25	51.12 ½	52.25	49.87 ½	51.37 ½
Hongkong .. ²⁾ ..	Hong. \$	100.—	174.25	280.—	48.—	90.—	45.87 ½	58.75	55.12 ½	56.50	55.87 ½	56.—	54.25	56.—	53.37 ½	54.75
Australië T.T.	£	1.—	9.25	11.55	5.58	6.—	5.79	7.47	7.11	7.23	7.14	7.15	6.97	7.15	6.81	7.02

Pariteit	De koersen in percenten van de pariteit.				Gem. 1937	De koersen in percenten van die op 26 Sept. 1936										
	1920	1934	1935	26 Sept. 1936		1938										
						31 Oct.	7 Nov.	14 Nov.	21 Nov.	28 Nov.	5 Dec.	12 Dec.	19 Dec.	27 Dec.		
Amsterdam	100	98.8	99.9	99.8	100.2	100.4	100.4	100.4	100.4	100.4	100.4	100.4	100.4	100.4	100.4	100.4
Londen	12.10	88.1	61.9	60.0	120.1	117.6	117.4	117.2	116.1	114.1	115.5	115.3	115.4	115.4	115.1	115.1
New York	248	116.6	59.9	59.7	122.4	124.1	124.1	124.6	123.3	124.1	124.1	124.1	124.3	124.1	124.1	124.1
Singapore	141	87.0	62.2	60.2	120.0	116.5	116.4	116.1	115.1	113.0	114.6	114.3	114.4	114.4	114.0	114.0
Britsch-Indië	80 ³⁾	133.8	62.6	61.0	120.2	116.2	116.2	116.0	114.9	112.9	114.2	114.0	114.2	114.2	114.0	114.0
Japan	124	117.5	35.7	34.4	119.9	117.8	117.8	117.5	116.3	114.3	115.8	115.8	115.8	115.8	115.8	115.8
Australië	12.10	88.5	49.4	48.0	120.1	117.6	117.4	117.1	116.1	114.1	115.6	115.2	115.4	115.4	115.1	115.1

¹⁾ De koersen op Amsterdam zijn genoteerd in Nederlandsch courant; te beginnen met 1929 in Ned.-Indisch courant.

²⁾ Sinds 1925 90.

³⁾ In 1920 zicht-koersen.

VERSCHENEN PUBLICATIES

ECONOMIE.

Rapport van de Commissie van advies nopens concrete uitbreiding van de Economische Samenwerking tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië. Prijs f 1.90 porto f 0.20.
20/8-'38

ZOOLOGIE.

Treubia. Bijdragen over Zoölogie, Hydrobiologie en Oceanographie van den Oost-Indischen Archipel. Deel 16. Afl. 1. Mei 1937. Prijs f 2.50 porto f 0.20. 23/6-'37

Treubia. Bijdragen over Zoölogie, Hydrobiologie en Oceanographie van den Oost-Indischen Archipel. Deel 16. Afl. 2 (Dec. 1937). Prijs f 2.50; porto f 0.22. 30/11-'37

Treubia. Bijdragen over Zoölogie, Hydrobiologie en Oceanographie van den Oost-Indischen Archipel. Deel 16. Afl. 3 (Augustus 1938) Prijs f 2.50 porto f 0.14. 11/8-'38

RESTRICTIE. 8/7-'35

Verkrijgbaar bij Landbouw Crisis Zaken.

Verslag over de werking der theerrestrictie gedurende het tijdvak 12 Juni 1933 tot 31 Augustus 1934. Prijs f 0.50 porto f 0.04.

Verslag over de werking der theerrestrictie gedurende het tweede restrictiejaar. Prijs f 0.75 porto f 0.04.

Verslag over de werking der theerrestrictie gedurende het derde restrictiejaar. Prijs f 0.75 porto f 0.04.

Verslag over de werking der Kinarestrictie gedurende het eerste restrictiejaar. Prijs f 0.50 porto f 0.04.

Verslag over de werking der Kinarestrictie gedurende het tweede restrictiejaar. Prijs f 0.60 porto f 0.04.

Verslag over de werking der Kinarestrictie gedurende het derde restrictiejaar. Prijs f 0.60 porto f 0.04.

Verslag over de werking der theerrestrictie gedurende het vierde restrictiejaar. Prijs f 0.75 porto f 0.04.

BOTANIE.

Korte Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten No. 21. Proeven met derris tegen insectenplagen in Ned.-Ind. door Dr. J. van der Vecht.

With summary in English. Prijs f 0.55 porto f 0.08.

Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg. Vol. XIII, livraison 4. Prijs f 2.50 porto f 0.10. 14/10-'36

Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg. Serie III, Vol. XV, livraison 1 December 1936. Prijs f 1.- porto f 0.08. 8/12-'36

Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg. Serie III, Vol. XIV, livraison 1 December 1936. Prijs f 2.50 porto f 0.16. 22/12-'36

Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg. Serie III, Vol. XIV, livraison 2. Juin 1937. Prijs f 2.50 porto f 0.14. 12/6-'37

Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg. Serie III, Vol. XIV, livraison 3-4 (Decembre 1937). Prijs f 5.-, porto f 0.27. 11/12-'37

Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg. Serie III, Vol. XV, livraison 2 (Decembre 1937). Prijs f 2.50, porto f 0.18. 23/12-'37

Bulletin du Jardin botanique de Buitenzorg. Serie III, Vol. XV livraison 3. (Août 1938). Prijs f 2.50 porto f 0.30. 10/8-'38

BOTANIE.

Bulletin du Jardin botanique de Buitenzorg Serie III, Vol. XVI, livraison 1 (September 1938). Prijs f 2.50, porto f 0.12. 8/10-'38

LANDBOUW.

Korte Mededeelingen van het Algemeen Proefstation voor den Landbouw No. 21. Ervaringen met de vlascultuur in Ned.-Indië door Dr. H. J. Toxopeus. Prijs f 0.60 porto f 0.06. 9/3-'38

BOSCHBOUW.

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 56 Ontwikkeling en opbrengst van den Sonokeling, Dalbergia latifolia Roxb., in zuivere opstanden door Ir. J. H. A. Ferguson Prijs f 0.35. 16/2-'37

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 57 Looibasten op Java door Ir. H. W. Japing. Prijs f 0.70. 6/2-'37

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 58 De verdamming van verschillende vegetatievormen op Java door Dr. Ir. Ch. Coster. Prijs f 1.70. 16/2-'37

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 59. (Rasamala - Altingia exelsa Noronhae - als Cultuurhoutsoort) door Ir. J. H. A. Ferguson.

(De Ziekten en plagen van den Rasamala) door Dr. L. G. E. Kalshoven. Prijs f 0.80.

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 60. (De mechanische eigenschappen van Java-, Siam- en Burmadjati) door A. T. J. Bianchi. Prijs f 0.25.

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 61. (Eusideroxyton Zwagerei T. et B. Het ijzerhout van Borneo en Sumatra) door Ir. M. J. F. Koopman en Ir. L. Verhoef. Prijs f 0.25.

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 62. (Over de calorimetrische verbrandingswaarde van een 60-tal Ned.-Indische houtsoorten) door Ir. A. Rierink. Prijs f 0.35.

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 63. (Opstandstafels voor Djatiplantsoenen (Tectona Grandis L.F.) bewerkt naar de gelijknamige tafels van 1932) door H. E. Wolff von Wülffing. Prijs f 0.30.

Korte Mededeelingen van het Boschbouwproefstation No. 64. (Bovengrondsche afstroming en erosie op Java) door Dr. Ir. Ch. Coster. Prijs f 1.70.

Jaarverslag van den Dienst van het Boschwezen over 1937. Prijs f 2.25.

PLANTENZIEKTEN.

Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten No. 89 Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Ned.-Indië 1936 door Dr. G. v.d. Goot. Prijs f 1.25 porto f 0.10. 20/11-'37

Korte Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten No. 24. Invloed van insecten op de kwaliteit en verhandelbaarheid van Indische Landbouwproducten (1938) door Dr. C. G. E. Kalshoven. Prijs f 0.50 porto f 0.06. 2/3-'38

Mededeelingen van het Algemeen Proefstation voor den Landbouw No. 29. Dr. H. J. Toxopeus. Over het voorkomen van de knolletjesbacteriën van kedelee in verband met de wenschelijkheid van enten van het zaaizaad. (1938) Prijs f 0.50, porto f 0.04. 30/8-'38

Mededeelingen van het Algemeen Proefstation voor den Landbouw No. 30. (tevens: Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten No. 90). Dr. C. J. M. Franssen en Dr. H. R. L. Muller. Plagen en ziekten van het katoengewas op Java. (1938) Prijs f 0.75, porto f 0.06. 30/8-'38

VEEARTSENIJKUNDE.

Veeartsenijkundige Mededeelingen No. 82. F. W. K. de Moulin. De betekenis van het vegetatieve zenuwstelsel bij miltvuurinfecties. Prijs f 0.75 porto f 0.08. 19/3-'38

Prijs f 0.75 porto f 0.08. 19/3-'38

Jaarverslag van den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst over 1936. Prijs f 2.75 porto f 0.14. 16/10-'37

DIVERSEN.

Handelingen van de 12de Dienstvergadering van Landbouw en Nijverheidsconsulenten in Ned.-Ind. Prijs f 5.- porto f 0.64. 1/9-'37

Mededeeling van den Dienst voor Landbouw en Visscherij No. 20. Onderzoek naar de voeding in het Regentschap Grissee door J. J. Ochse en Ir. G. J. A. Terra. De voedingswaarde van de menu's in het Regentschap Grissee door W. F. Donath. Prijs f 1.75 porto f 0.12. 28/7-'37

Bovenstaande publicaties zijn verkrijgbaar bij Bureau A van het Departement van Economische Zaken te Batavia-C. met uitzondering van de Boschbouwkundige publicaties, welke verkrijgbaar zijn bij het Boschbouw Proefstation Tjomas te Buitenzorg